Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SALOMON J. FRIFELT

ANDELSBONDEN OG KVÆGHANDELEN

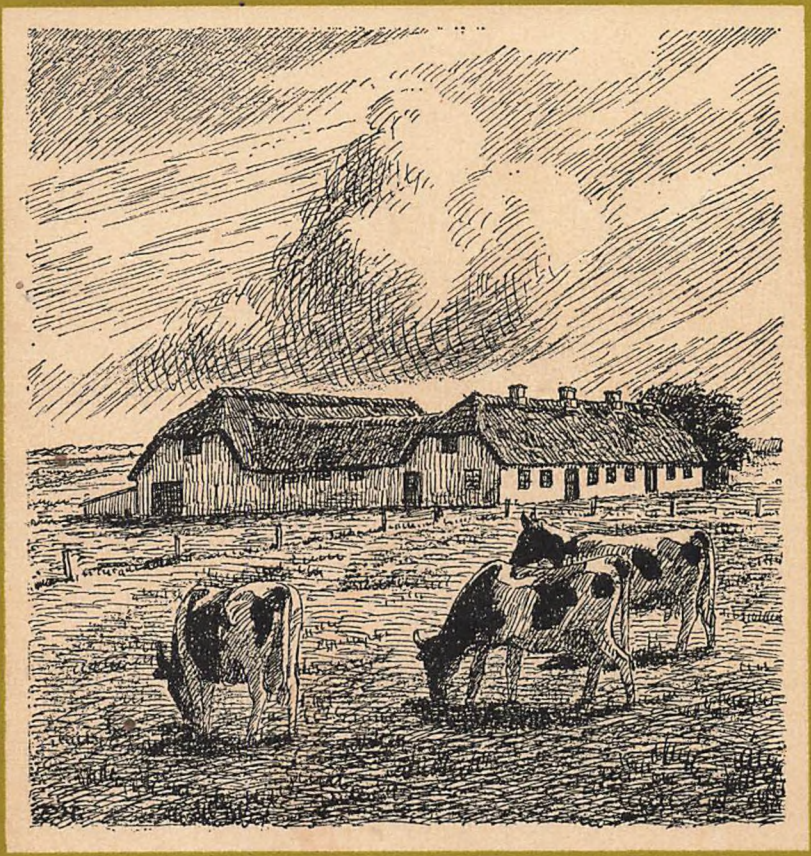

VESTJYDSK EKSPORTFORENING

SALOMON J. FRIFELT

ANDELSBONDEN OG KVÆGHANDELEN

VESTJYDSK EKSPORTFORENING
GENNEM 50 AAR

1909-1959

VESTJYDSK EKSPORTFORENING
RINGKJØBING

Vignetter af Vald. Henriksen
Grafiske Tavler og Kort ved Jens Ledgaard
Omslag af P. Holm

Trykt i 9500 eksp.
i A. Rasmussens Bogtrykkeri
Ringkjøbing

FORORD

Naar »Vestjydsk Eksportforening« nu ved 50 Aaret for sin Stiftelse udsender dette lille Jubilæumsskrift med Træk fra Foreningens Virksomhed gennem de forløbne Aar, da vil Bestyrelsen gærne herigennem rette en Tak til alle Foreningens Medlemmer for Trofasthed overfor »Vestjydsk Eksportforening«. Kun ved Støtte fra en solid Kreds af trofaste Medlemmer er det muligt at gennemføre det store Salgsarbejde til Gavn for alle inden for Sammenslutningen.

Det skal ogsaa her siges, at vi inden for »Vestjydsk Eksportforening« har en Stab af dygtige, samvittighedsfulde Medarbejdere, som baade Medlemmerne og Bestyrelsen skylder en oprigtig Tak for veludført Arbejde i Foreningens Tjeneste.

Vi er glad for, at Forfatteren Salomon Frifelt har paataget sig Arbejdet med at skrive Festskriftet, der falder som en naturlig Fortsættelse af Værket om den gamle jydske Studehandel: »Ad jydske Veje sønder ud.«

Ligeledes vil vi sige en Tak til Ringkjøbing Landbobank for godt Samarbejde gennem Aarene, for den Interesse, der herfra altid vises Foreningens Formaal, og for velvillig økonomisk Støtte ved Udsendelsen af dette Jubilæumsskrift.

Jernvedlund, 12. September 1959.

A. CARL JENSEN,
Formand for V. E.

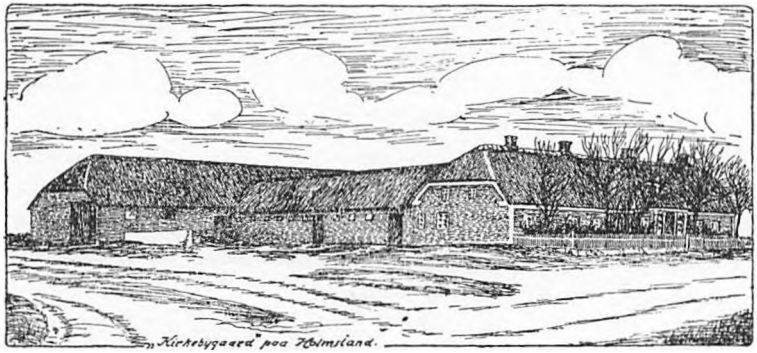

GAMLE HANDELSFORMER FORNYES

I EN OVERGANGSTID

Det var Samfærdselsmidlernes stærke Udvikling omkr. 1870, der ændrede den ældgamle Form for Kvæghandel og Udførsel af Riget og tvang den ind under nye Former.

Over Afstande, hvor det forhen tog Uger at føre Kvæget frem, fragtedes det nu med Jernbane eller Dampskib i samme Antal Dage. – Færdselen førtes nu frem ad Skinnevejene, og de ældgamle Drivveje groede til med Lyng.

Ogsaa de gamle Markedspladser gled ud og tabte deres Storhed. Med den ny hurtige Samfærd lod det sig gøre at fragte den fuldtfærdige Vare, de fedede Kreaturer, fra de fjærneste Egne i Thy og Vendsyssel og lige til Storbyernes Markeder i Hamborg, London og Berlin.

Bønderne i Marsken slog selv ind paa Opdræt, og derved mistede vi vore bedste Kunder til magert Kvæg og Græsstudene.

Det Tab var dog let indvundet, da vi nu selv havde Mulighed for at fede og let afhænde Fedekvæget uden Tab ved den lange Drivning ad de ældgamle Veje sønder ud.

Sammen med den gamle Handelsform gled ogsaa den gammeldags Studehandler ud af Spillet. Den stærkere Fart i Omsætningen stillede ikke saa afgjort til Handelsmanden de store økonomiske og etiske Krav, der var den gammelsdags Studehandlers Styrke og Særkende.

Faa Dage efter at Kvæget var købt et Steds i Jylland, kunde det sælges og afregnes i Hamborg eller London.

Opkøbet paa længere Tids Hold og Borgen, indtil Kvæget var solgt, faldt bort ligesom de lange Drivveje. Dermed borttoges ogsaa en Del af den Risiko, der forhen stod hindrende for mange mindre Handelsmænd, som attraaede, men ikke magtede at ta Del i den store Kvæghandel.

Men ogsaa Nytidens Handelsform med den stærke og hastige Omsætning stillede sine Krav til Handelsmanden, om han skulde naa ud over Prangerstadet. – Hurtighed i Omdømme og Handling, en stærk Indføling i Stemning og Markedstone baade hjemme og ude.

Enkelte af de gamle Studehandlere stred forgæves imod det ny. Andre søgte Trøst og ny Virkefelt i Hestehandelen eller Svinehandelen.

De gamle Kromænd saa mistrøstigt Drivvejene grønnes og Græsset gro om deres Trappesten. Saa stak de deres slidte Regnskabsbøger med Studedrifternes mange Tal op i en Krog paa Loftet til Musegnavelse og blev selv Prangere, Hededyrkere eller stræbsomme Bønder.

I disse paa saa mange Omraader Overgangsaar fra 1870 og til op mod 1910 udviklede Kvæghandelen sig efterhaanden til en Slags Fribytteri, hvor et Overtal af Handelsmænd, Prangere og Kommissionærer hver især søgte at bjærge sig størst mulig Fordel ved denne Handelsform.

Den større Jordbruger klarede sig bedst her. Hans Omsætning var saa stor, at han nødtes til stadig at følge med i Priser og Markedsforhold. Tit havde han ogsaa faste Aftagere.

Derimod var den mindre Jordbruger, som kun en enkelt Gang solgte et Fedekreatur, ilde stillet og havde sjældent Vished for, at han fik den rigtige Pris. – Stillingen her havde i meget Lighed med Forholdet før i Tiden mellem Herregaardssmør og Bøndersmør.

Det var den jydske Enkeltdrifts svage Side: den enkelte var kun en Ener og magtede udadtil lidt. Først naar Enerne stod sammen i Fællesskab, fik de Magt og Myndighed.

Det blev vestjydske Bønder, som her først fandt Vejen, der skabte Sammenhæng mellem Fortid og Fremtid.

For mens Østdanskerne med Ildhu søgte hen imod Enkeltdriftens Frihed og Selvstændighed: hvert Bosted i Dagliglivet et lille frit stillet og afgrænset Samfund for sig, men ogsaa med de strengeste Krav til den enkeltes Ansvar og Ydeevne. – Da havde Mændene omkring i de spredte vestjydske Bosteder allerede gennemlevet Enkeltdriftens Afsnit og var naaet frem til Forstaaelse af Samlingens Styrke.

Og saa bar da Enerne fra de vestjydske Hedehjem Fællesskabstanken frem i en ny Form, lempet efter en ny Tid og nu kaldt Andelssagen.

Det var Enkeltdriftens spredte Kræfter, der paany fandt Samling i Fællesdriftens ældgamle Leje, den Gang vestjydske Bønder 1882 oprettede Verdens første Andelsmejeri og dermed satte første Syldsten under den nye Bonderejsning, som i de følgende Aartier bar hele det danske Samfund og gav det Velstand og Fremgang.

VESTJYDSK EKSPORTFORENING

I de følgende Aar efter 1882 gaar den nye Form for danske Bønders Fællesdrift sin Sejrsgang over Landet.

De mange Andelsmejerier vokser frem. Andelsslagterierne følger snart efter.

Men for mange vil det synes mærkeligt, at der gik hen ved 20 Aar, inden Andelstanken naaede frem til famlende at omfatte Kvægsalget og forsøgte at finde en Form for Fællesdrift ogsaa her.

Og naar i Dag – mere end 75 Aar efter Andelssagens Frembrud – knapt Halvdelen af dansk Fedekvæg sælges gennem Andelssammenslutningerne, da skyldes dette sikkert mere en psykologisk Aarsag end økonomiske eller tekniske Grunde:

Fra ældgammel Tid har Kvæghandelen været Danskens og især Jydens vigtigste Næringsvej. – Ja, mere end det: Været en Livsens Trang og en Drift imod Markedsdagenes Feststunder,

hvis Spænding gød Farve over en graa og slidtynget Tilværelse.

At slippe denne Handel af Hænde, miste de mange Muligheders Spænding og gi den ind under faste, afstukne Former i en Sammenslutnings Fællesskab, det er for mange utænkeligt.

Ja, de Dyr, hvor der er iøjnefaldende Fordel ved Fællessalget, lad gaa med det. Men alt ens Fedekvæg solgt gennem en Forening, saa man faktisk sætter sig selv ud af Spillet i Kvæghandel og gir sig selv Udygtighedspas som Handelsmand! – Nej, aldrig for nogen Del! –

Der er ingen Tvivl om, at Indmeldelse med Leveringspligt i en Kvægeksportforening af mange føles som en Hæmning og Tvang, der skal stor Selvtugt til frivilligt at bøje sig under af Hensyn til sine Standsfæller.

Og her er Grunden, hvorfor Kvægsalget saa sent tages op og saa trægt lader sig ordne ind under Andelssagens Former.

Men des større er ogsaa den Hæder, der skyldes de Mænd, som med Held har skabt en stærk og fasttømret Andelssammenslutning og ført denne Sammenslutning frem gennem vanskelige Aar til Gavn for baade dens Medlemmer og de udenfor.

Efterhaanden, som Andelstanken stærkere prægede Bondens Væsen og Omdømme, meldte sig naturligt Tanken om, at Kvægsalget lige saa vel som Svinesalget med Fordel kunde ske gennem Bøndernes egne Sammenslutninger.

Enkelte af de mest fremseende Mænd tilskyndede til at forsøge uden dog at kunne angi en fast Form for Sammenslutningen eller Fremgangsmaaden ved dens Virksomhed.

Ret naturligt bryder Tankerne om en Nyordning af Kvægsalget stærkest paa i de Landsdele, Thy og Mors, der fra gammel Tid har Ord for at huse det bedste og rigeligste Kvæg.

Den 9. Marts 1897 stiftedes da »*Sydthys Eksportforening*«, der er første Forsøg paa ud fra de ny Andelstanker at skabe et Fællessalg af Kvæg.

Endnu staar man uvis overfor, hvor vidtført man tør bygge paa Fællesskabet indenfor det særlige og vanskelige Omraade, Kvægsalg er. Det er endnu nærmest en Ening af Andelssammenslutning og privat Kommission.

I de følgende Aar efter Dannelsen af »Sydthys Eksportforening« oprettedes flere lignende Smaaforeninger i Thisted, Snedsted og Nykøbing.

Men den faste Form for det fulde Fællesskab baade i Levering, Salg og Garanti var endnu ikke fundet, derfor sygnede disse Smaaforeninger bort i Løbet af faa Aar. Kun »Sydthys Eksportforening« arbejder sig efterhaanden frem til fast Form og førende Stilling.

Den 1. Maj 1906 stiftedes *»Aarhus Eksportslagteri«* som den første Kvægeksportforening og -Slagteri paa et heltud gennemført Andelsgrundlag.

Aaret efter kom *»Andels Eksportforeningen for Randers Omegn«* – stiftet 20. Juni 1907.

Under disse første Forsøg er Tanken og Trangen langsomt vokset i Vestjylland særlig i Hardsyssel, som altid har ydet en stor Part af Fedekvæget, der førtes mod Syd.

Og det afgørende Stød til Nydannelsen skyldes Gaardejer (senere Folketingsmand) *Mads Lambæk*, Lem. Herom læses i Indledningen til »Vestjydsk Eksportforening«s gamle Forhandlingsprotokol:

»Den 9. Januar 1909 afholdt »De samvirkende Landboforeninger i Ringkøbing Amt« Delegeretmøde i Holstebro, hvor Gaardejer Mads Lambæk, Lem, fremsatte Forslag om, at Samvirksomheden paany optager et Arbejde for Dannelsen af en Eksportforening til Fællessalg af Fedekvæg for Ringkøbing Amt.

Forslaget vedtoges. Og der nedsattes et Udvalg paa 5 Medlemmer – en fra hver Jurisdiktion – til at arbejde videre for Sagen. Dette Udvalg kom til at bestaa af følgende Mænd:

Gaardejer Andreas Christiansen, Holmsland,
Gaardejer Mads B. Bjerre, Sir,
Magnus Grimstrup, Timring,
Søren Svendsgaard, Fabjerg,
Gaardejer Niels Pedersen, Skaarup.

Og det er tydeligt nok de rette Mænd, man her har fundet til den første vanskelige Opdyrkning. De har baade Indsigt i Tingene og Vilje til at gøre et Arbejde til Fremgang og Gavn for deres Standsfæller.

Allerede 4. Februar holder Udvalget sit første Møde for at planlægge Arbejdet. Her vælges *Andr. Christiansen* til Formand for Udvalget. Og til sin Død d. 18.-12.-1939 stod han som Leder af denne Sammenslutning, han selv var med til at skabe fra Grunden af.

Paa dette Udvalgsmøde vedtages ogsaa at søge Tilslutningen til den nye Forening fremmet ved at afholde 6 store oplysende Møder i Amtets Byer: Herning, Skjern, Ringkøbing, Ulfborg, Lemvig og Holstebro, saa vidt muligt med Landstingsmand *P. Nielsen*, Lisbjerg Terp, som Taler.

I de kommende Maaneder bliver der saa omkring i Sognene, dels ved Møder og dels Mand og Mand imellem arbejdet for Tilslutning til den ny Form for Kvægsalg.

Men Tilslutningen gaar kun trægt.

For at give Foreningen Fasthed og Styrke er det nødvendigt, at Medlemmerne for en vis Aarrække binder sig til Foreningen med Leveringspligt for alle de Kreaturer, der sælges med Eksport for Øje.

Og denne Leveringspligt staar for mange som et Skræmselstegn. Det er jo som at bagbinde selve sin Handelslyst og Handelsfrihed! –

Ved næste Udvalgsmøde d. 28. Juni 1909 gennemgaaes Indtegningslisten. Og det viser sig, at der er indtegnet 515 Medlemmer med ialt 5,453 Kreaturer over 2 Aar.

Det er ingen overvældende Tilslutning i Forhold til det forudgaaende Arbejde. Men man vedtog at lægge Sagen for i et Delegeretmøde i Skjern d. 7. Juli.

Dette Delegeretmøde vedtager, at Udvalget skal arbejde videre og søge Sagen fremmet.

Og den 9. Oktbr. kan Udvalget paa et Møde i Ringkøbing fastsætte Indkaldelse af Tegningslisterne og vedtage at indbyde alle de tegnede Medlemmer til et Møde i Ringkøbing d.

8. Decbr., hvor det endeligt skal afgøres, om Foreningen skal dannes eller ej?

D. 8. Decbr. 1909 holdtes da i Ringkøbing dette Møde, der bliver den stiftende Generalforsamling for »*Vestjydsk Eksportforening*«.

Der var mødt mellem 150 og 200 indtegnede Medlemmer. Daværende Formand for »De samvirkende Landbo- og Husmandsforeninger i Ringkøbing Amt«, Driftsleder *Petersen-Hjerk* bød Velkommen. Og Gaardejer *Mads Lambæk*, Lem, valgtes til Ordstyrer.

Udvalgets Formand *Andr. Christiansen*, gjorde Rede for det grundlæggende Arbejde, der hidtil var udført. Han oplyste, at der var indtegnet omkr. 600 Medlemmer med ialt 6.500 Kreaturer over 2 Aar. Og han tilraadede at stifte Foreningen paa det givne Grundlag.

Konsulent *Niels Pedersen*, Skaarup, og *Søren Svendsgaard*, Fabjerg, tilraadede ligeledes at danne Foreningen, men ønskede dog, at der foretoges en ny Indtegning.

Hertil oplyste *Andr. Christiansen*, at i Randers Amt begyndte man for 2 Aar siden en Eksportforening med kun 249 Medlemmer. Men nu 2 Aar efter Stiftelsen er der over 1100 Medlemmer!

Stemningen var afgjort for at ta fat snarest. Mange Talere tilraadede dette. Og ved Afstemning vedtoges med næsten alle Stemmer, at Foreningen skulle dannes og indlede sin Virksomhed saa snart som muligt. Ingen stemte imod.

Derefter vedtoges Love for Sammenslutningen. Og følgende 7 Mænd valgtes til Bestyrelsen:

Gaardejer Andr. Christiansen, Holmsland,
Gaardejer Søren Svendsgaard, Fabjerg,
Gaardejer Magnus Grimstrup, Timring,
Gaardejer Niels Pedersen, Skaarup,
Gaardejer Jens Nygaard, Finderup,
Gaardejer Jacob Hindhede, Lem,
Gaardejer Chr. Eskildsen, Aadum.

Og hermed er saa skabt et nyt Led i danske Bønders Andelsvirke: *»Vestjydsk Eksportforening«*, der gennem de kommende vanskelige Aar kom til at øve en stor og vigtig Indsats for vestjydske Bønders Kvægavl. – Maaske endog større Indsats end Stifterne den Decemberdag 1909 turde vove at tro. –

VÆKST OG VANSKELIGHEDER GENNEM 50 AAR

Det Maal, Stifterne af »Vestjydsk Eksportforening« havde sat sig, udtrykkes i en enkelt Linje, kort og fyndigt, i første Paragraf i Foreningens Love:

»Formaalet er at afhænde Medlemmernes Eksportkvæg paa bedst mulig Maade.«

Og Paragraf 2 melder: »Maalet søges naaet ved, at Andelshaverne i 3 paa hinanden følgende Aar paatager sig Leveringspligt for alt Eksportkvæg, de afhænder.«

Fra denne Leveringspligt er dog undtaget: Dyr, som sælges paa de hjemlige Markeder i Tiden fra 20. August til 1. Novbr. naar Salg og Levering sker samtidig paa Markedet. –

Det er en klog Indrømmelse til Medlemmernes Handelslyst, der altid rører sig stærkest, naar de store Høst- og Efteraarsmarkeder sætter ind. Samtidig er det gavnlig Regulering af det store Udbud af græsfedet Kvæg, som altid fylder op sidst paa Sommeren.

Ligeledes er fra Leveringspligten undtaget Kalve under 200 kg samt Dyr, der sælges til Ikke-Medlemmer, naar det overfor Bestyrelsen paa fyldestgørende Maade godtgøres, at Dyrene ikke er eksporterede inden 30 Dage efter Leveringsdagen. –

Unddrager en Andelshaver sig Leveringspligten, medfører det en Bøde til Foreningen af 10 pCt. af det solgte Dyrs Værdi. Bøden ikendes af Bestyrelsen og indføres i Forhandlingsprotokollen.

Tvistigheder afgøres ved Voldgift og kan under ingen Om-

stændigheder indankes for Domstolene. Denne Voldgift dannes af 3 Medlemmer valgt af Generalforsamlingen.

Leveringspligten og Omgaaelse heraf var i de første Aar Foreningens ømme Punkt. Jævnligt paatales det. Og nu og da idømmes og udredes ret store Bøder derfor.

Denne Bryden ud kan lettest opfattes som en havesyg Svigten af Fællesskabet og af givet Ord og Underskrift. Men Grunden er dog i mangfoldige Tilfælde mere Trangen til en Handels Spænding end Havesyge for at bjærge sig en mulig Fordel.

Og i de Egne, hvor Enkeltdriften længst raadede, og Handelstrangen er stærkest indlevet, vil det selvfølgeligt kræve størst Overvindelse og Selvtugt at indordne sin medfødte Handelstrang under Fællesskabets Love. – –

Foreningen er i hele sin Opbygning Andels med Udbetaling til Medlemmerne af det indtjente Overskud, naar de nødvendige Henlæggelser til Reservefond er sket. Følgeligt er ogsaa Jernbanefragt og Modtagelsesomkostninger for de leverede Dyr fælles, naar Dyrene leveres fastsat Sted og Dag.

Det vil sige: Der oprettes til at begynde med Modtagelsespladser ved forskellige Jernbanestationer, hvor Modtagere – ansatte og lønnede af Foreningen – hver 14de Dag eller enkelte Pladser hver 8de Dag modtager og mærker Kvæget, der leveres. Og det Kvæg, Medlemmerne ønsker at levere, skal forud meldes til Modtageren.

Det er et lidt tungt og langsomt virkende Apparat, men kan næppe ordnes bedre, saa længe man er nødt til at indordne sig efter Jernbanernes Driftsformer.

Først i 20erne sker her en stor Forbedring. – Paa Eksportforeningens Generalforsamling 7. Marts 1924 stilles af Gaardejer *Th. Bruun*, Skads, et Forslag, som vedtages: At for de Kreaturer, der leveres direkte paa Markedet i Esbjerg, yder Foreningen en Fragtgodtgørelse paa 5 Kr. for et stort Kreatur og 2½ Kr. for et mindre. –

Det er Bilerne, der nu sætter ind, som et tidssvarende, hurtigt virkende Allemands-Samfærdsmiddel, der gir langt større Hurtighed og Bøjelighed i Samfærd og Omsætning.

Man er nu – om man ønsker at afhænde et Dyr – fri for Dage i Forvejen omstændeligt at sende Bud til Modtageren. – Er ikke nødt til paa Leveringsdagen længe før Dag at trække eller køre Milsvej til Stationen for at naa frem inden Togtid. – Fri for at holde i lange Rækker foran Jernbanestationen, tit Timevis for at faa vejet og afleveret. – Og man er forskaanet for at se de bundne, frysende Kreaturer i Jernbanernes aabne Kreaturfolde! – Let og hurtigt fører nu Bilerne Kvæget fra Stalddør til Markedshal. – Mens Rust og Græs breder sig over de afbrugte Jernveje, som Lyngen forhen over Drivvejene. –

Dyrene samledes den Gang Dagen forud for det ugentlige Eksportmarked i Esbjerg, vurderes, klassificeres og afregnes til Andelshaverne i Forhold til Dyrets Værdi. Den i foregaaende Uge opnaaede Salgspris samt Udsigterne for Markedet lægges til Grund for Værdiansættelsen.

Foreningens Direktør og to Vurderingsmænd foretager denne Vurdering af Dyrene.

Den ene af disse Vurderingsmænd er fast ansat, den anden valgt blandt Andelshaverne, saaledes at Medlemmerne i hvert Sogn af deres Midte vælger en saadan Vurderingsmand, der deltar i Vurderingen efter Tur.

Saaledes er Formaal og Grundlag for denne Sammenslutning til Fællessalg af Fedekvæg.

Den indre Opbygning med Styrelse og Generalforsamling er helt igennem skabt ud fra Andelsfællesskabets Grundregler: Lige Ret for alle Andelshavere uden Hensyn til stort eller lille Salg.

Trods den ret beskedne Tilslutning i Førstningen, da »Vestjydsk Eksportforening« indledede sin Virksomhed, saa viste Tilgangen og Væksten gennem de følgende Aar, at Foreningen udfyldte en Plads indenfor Andelsvirksomheden og blev ledet solidt og dygtigt, saa den vandt vestjydske Bønders Tillid.

Allerede i Foraaret 1910 kommer der Forespørgsel fra den nordlige Del af Ribe Amt, om Foreningen vil modtage Medlemmer herfra.

Og da Styrelsen svarer, at der intet er til Hinder for Ind-

meldelser af Medlemmer fra Ribe Amt, kommer der i den følgende Tid stor Tilgang af Medlemmer fra Øster og Vester Horne Herreder, saa Formanden ved et Bestyrelsesmøde d. 9. Septbr. 1910 kan oplyse, at Foreningen nu har 841 Medlemmer.

Ved næste Møde d. 17. Decbr. overlades det til Formand og Direktør at fastlægge Modtagerdage ved Tistrup og Ølgod St., hvor der er stærk Tilgang af Medlemmer.

Allerede d. 9. Septbr. 1911 foreligger der Andragende fra Esbjergegnen (fra *Laurids Sandholt*, Andrup) om at blive optaget som Medlem.

Og Styrelsen vedtar at optage Medlemmer omkr. Esbjerg saa langt ud, som det er muligt at trække Kreaturerne ind til Markedet.

I Løbet af disse første 2 Aar har Foreningen da naaet at spænde over hele Vestkysten fra Lemvig til Esbjerg. Medlemstallet er øget til omkr. 1200 og vokser i det følgende Aar, 1912, til over 1800 Medlemmer.

Det er da kun en Selvfølge, at da den første 3aarige Periode er udløbet, vedtar en Generalforsamling 23. November 1913 enstemmigt at fortsætte Foreningens Virksomhed. Og Bestyrelse og Revisorer genvælges.

Foreningen indleder sin Virksomhed med en Kassekredit i Ringkøbing Landbobank paa 30,000 Kr. – 1911 fordobles denne til 60,000 Kr. Og 11. April 1914 vedtar Bestyrelsen at forhøje denne Kassekredit til 160,000 Kr. – Tre Tal, der bedre end andet viser Foreningens Udvikling i disse første 4 Aar.

Generalforsamlingen 9. Marts 1919 vedtar at indmelde »Vestjydsk Eksportforening« i »Den danske Andelsbank« med en Garantikapital paa 55,000 Kr. Og herefter foregaar Foreningens Pengeomsætning gennem denne Bank indtil Standsningen i 1925. –

Der siges, at Tal kan være talende. –

Saa lad os da prøve, hvad nogle af Tallene fra »Vestjydsk Eksportforening«s 50 Aars Virksomhed kan melde os om Arbejde, Udvikling og Vilkaar indenfor Kvægsalget.

Tabel over Omsætningen gennem de 50 Aar:

	Antal Dyr	Omsætningen
1910:	3547	540,031 01
1911:	5664	879,988 05
1912:	9056	1,432,321 01
1913: $^{11}/_{12}$ Aar	8575	1,632,761 27
1914:	13614	2,593,662 44
1915:	12419	3,537,675 44
1916:	10060	5,424,914 44
1917:	16073	6,092,824 72
1918:	7955	4,515,529 11
1919:	6725	3,926,447 98
1920:	11651	6,472,084 34
1921:	11464	4,497,110 78
1922:	4981	1,479,960 59
1923:	3985	1,574,148 98
1924:	4671	2,001,535 64
1925:	4725	1,699,097 20
1926:	4580	1,116,938 62
1927:	3800	994,895 61
1928:	4261	1,034,575 40
1929:	4244	1,148,461 21
1930:	4258	1,154,738 87
1931:	5612	1,027,873 84
1932:	4887	573,312 89
1933:	5483	748,203 46
1934:	5974	1,014,404 79
1935:	5967	1,224,795 57
1936:	6939	1,564,504 61
1937:	9314	2,125,222 27
1938:	11163	2,376,448 65
1939:	11593	2,746,623 21
1940:	15417	4,744,969 55
1941:	19088	7,348,860 05
1942:	17835	6,772,562 68
1943:	15684	6,110,408 13
1944:	21294	8,515,693 20
1945:	25291	9,412,080 13
1946:	34060	12,393,151 79
1947:	33203	13,326,969 23
1948:	23984	10,054,717 82
1949:	24114	10,914,530 82

	Antal Dyr	Omsætningen
1950:	24836	16,343,749 04
1951:	33511	26,478,624 36
1952:	33794	26,626,223 82
1953:	37935	27,595,859 75
1954:	42524	32,418,727 57
1955:	45207	33,392,653 16
1956:	43385	34,860,956 68
1957:	46274	38,972,428 08
1958:	44476	38,389,764 09
	805,152	Ialt Kr. 431,824,021 95 i 49 Aar
1959:	ca. 45,000	og ca. 40,000,000 00

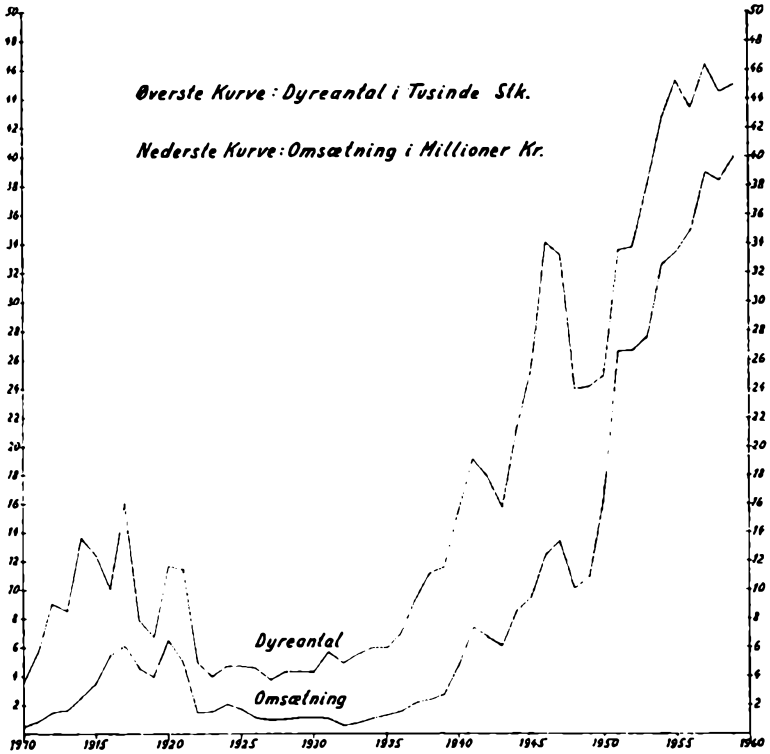

Et flygtigt Blik over disse Tal gir kun Indtryk af døde Talrækker uden Sammenhæng.

Men ser vi nøjere til og fæstner os ved Aar og de enkelte Talstørrelser, da skimter vi Liv og Udvikling bag ved. – Det bliver ikke længere tilfældige Taltegn, men en Enhed: »Vestjydsk Eksportforening«s Virksomhed med Vækst og Vanskeligheder gennem et stærkt levet og hændelsesfyldt Tidsafsnit.

Ja, mere end det. For gennem disse Tal og det, de melder om, spejler sig Vilkaarene for danske – særlig jydske – Bønders Kvægbrug gennem disse 50 Aar.

De første 7 Aar er en fortsat hastig Fremgang. I de første 4 Aar jævnt stigende. Saa kommer Krigen og hidser Omsætning og Priser op i uanede Spring.

Gennemsnitsprisen pr. solgt Kreatur er i 1913 og 14 omtrent ens: 190,4 Kr. og 190,5 Kr. Men i 1915 gir det et Spring op til 284,8 Kr. pr. Kreatur. Og i 1916 ryger det op til 539,2 Kr. pr. Kreatur.

I 1917 virker Regeringens Maksimalpris-Politik og øvrige Indskrænkninger, saa Gennemsnitsprisen gaar ned til 379 Kr. for igen 1918 at stige til 567,6 Kr. og i 1919 at naa Højdepunktet i 583,8 Kr.

Og nu gaar det jævnt nedad, indtil den kunstige og brutale Kronestigning 1925 volder et stærkt Fald i Priserne. Og her er i Virkeligheden Indgangen til Landbrugskrisen.

Den store Nedgang i Foreningens Omsætning fra 1917 til 18 skyldes, at der da bliver Eksportmarked i Holstebro. Og en Del Medlemmer fra denne Egn træder ud for selv at danne en Eksportforening – hvilket dog først lykkes i 1933.

Gentagne Gange under Krigen truer den danske Regering med Udførselsforbud for Kvæg. Og en Sendefærd fra Foreningen maa da til København for at søge at overbevise Regeringen om det ganske urimelige i et saadant Forbud.

Nedgangen, som Tallene melder omkr. 1921 og 22, viser sig ogsaa deri, at paa Generalforsamlingen 2. Marts 1922 er der for første Gang under Foreningens Virksomhed Krav om Nedsættelse af Direktørens og Regnskabsførerens Lønninger.

Bladet har vendt sig, og den haarde Nedgang sætter nu ind. Mund- og Klovsygens Hærgen i disse Aar virker sit til at øge Vanskelighederne.

Den tyske Mark gøres værdiløs, og denne Transaktion berøver os ikke blot en længere Overgang Tyskerne som Kunder til vort Kvæg, men ogsaa Størsteparten af de Penge, vi godtroende mente at ha tjent paa Kvægsalg til Tyskerne under Krigen!

I Stedet for en stor, nogenlunde sikker Kunde faar vi nu mange smaa og uvisse: Belgien, Holland, Swejts, England, Frankrig, Italien, Czekoslovakiet og Norge og Sverrig – allesammen Kunder, hvis Køb er uvis og svingende. –

Jo, Nedgangen er der. Og Frafald fra Foreningen ogsaa, det lader sig ikke nægte.

Paa Generalforsamlingen 1923 maner *Andr. Christiansen* stærkt til Sammenhold nu under de vanskelige Forhold. – Det er i Modgangen, at Fællesskabet skal staa sin Prøve. –

Saa kommer Andelsbankens Vanskeligheder i 1925. »Vestjydsk Eksportforening«s Bestyrelse vedtar enstemmigt,at Foreningen tegner sin Andel i en ny Støttekapital for Banken.

Men andre Andelsselskaber er anderledes sindet. – Og Regering og Rigsdag staar ikke her som ved Landmandsbankens Sammenbrud parat med Natmøde og Millionhjælp! – Andelsbanken skal og maa lukke. Og Spot og Skade følges ad for den danske Andelsbonde!

»Vestjydsk Eksportforening« faar sin Smøre ved den Historie, men taaler det uden Rystelse, fordi en forudseende og forsigtig Ledelse har lagt Grunden saa solid, at hændelige Tab ikke kan tvinge Foreningen ud af Sporet.

Disse Aar omkring Andelsbankens Lukning, med Mund- og Klovsygens Indskrænkninger, og Nedgang og Tab paa andre Maader er vel nok de vanskeligste i Eksportforeningens første Leveaar.

Nedgangen i Medlemstallet standser omkr. 1926, og der bliver igen en jævnt stigende Tilgang.

Og ved et Styrelsesmøde 4. August 1932 vedtages for første

Gang i Foreningens Historie midlertidig at lukke for Tilgang af nye Medlemmer indtil 1. Novbr. s. Aar.

Det voldsomme Fald i Kvægpriserne virkede nemlig, at Folk, der stod med Fennerne fulde af godt, men nu værdiløst Kvæg, nu for Alvor følte Stormen ude i Frihandelen og derfor i Flokkevis søgte i Læ indenfor Eksportforeningen.

Men Foreningens gamle og trofaste Medlemmer var jo ikke tjent med, at Afsætningen af deres Kvæg fik øgede Vanskeligheder, fordi et stort Udbud af de ny Medlemmers Kvæg satte ind. Derfor den midlertidige Lukning.

Da Forholdene afklares lidt mere, aabnes der igen for Tilgang, og denne kommer nu mere jævn.

Et stærkt Indtryk af de urolige Tider og store Svingninger faar man ved at gennemse Foreningens Noterings-Journal, hvor alle de ugentlige Noteringer er indført gennem disse 50 Aar.

Vi kan blot lade Øjnene løbe over efterfølgende 8 Noteringer plukket ud af de mange: Febr. 1910 er ved Indgangen til Foreningens Virksomhed. – Juni 1914 er sidste normale Notering før Verdenskrigens Omvæltninger. – Septbr. 1919 er Prisernes Højde. – Og Januar 1933 er Krisetidens Lavmaal. – Jan. 1943 er Statshandelens Noteringer. Opgangen i December 1949 afmærker Maksimalprisens Ophævelse.

Alene disse enkelte Tal viser, under hvilke usikre Kaar danske Bønder i disse Aar røgtede deres Arbejde – baade Enkeltdriftens derhjemme og Fællesskabets i de store Sammenslutninger.

	1. Kl. Stude	1. Kl. Tyre	1. Kl. Koer	Dubletkalve	Kalve
Februar 1910.	48—52	46—50	40—44	62—72	38—46
Juli 1914	61—65	56—60	50—54	75—85	44—52
	Prima Stude og Kvier	Prima Tyre	Prima Koer		
Septemb. 1919	208—218	180—190	170—180	245—285	164—184
Januar 1933..	34—38	24—28	22—26	50—62	18—32
August 1939 .	68—73	62—66	57—60	95—115	70—76
Januar 1943 .	137	136	134	218	183
Decemb. 1949	176—185	156—165	156—165		170—185
Maj 1959....	305—315	310—320	280—290		305— 310

I 1958 var Gennemsnitsprisen pr. Dyr 852,6 Kr.

Den første Uge i Septbr. 1959 havde hidtil højeste ugentlige Omsætning: 1.138.000 Kr.

I 1931 indvælges Gaardejer A. Carl Jensen i Bestyrelsen som Repræsentant for Ribe og Skads Herreder m. m.

Det er et nyt Fremstød. Og i de følgende Aar udvides Foreningens Virksomhed stadig længere mod Syd. Under Mund- og Klovsygens Hærgen i 1938 nødtes V. E. til at modtage Dyr paa andre Eksportmarkeder end de sædvanlige, saaledes i Holstebro, Aabenraa og Tønder. Det er første Indledning til V. E.s Opkøb paa Tønder Eksportmarked.

Ved Generalforsamlingen 15-3-1941 vælges som nyt ottende Bestyrelsesmedlem for Sønderjylland Jannik Petersen, Raahede. Han afløses 1943 af Barton Lausen, Brøns. Lausen dør 1949. I hans Sted vælges 1950 Mathias Toft, Brøns, der i 1955 afløses af Svend Aarhus, Spandet.

Vestjydsk Eksportforening har nu naaet at dække sit naturlige Virkeomraade: Fra Limfjorden i Nord til Rømødæmningen i Syd og svarer til sit Navn.

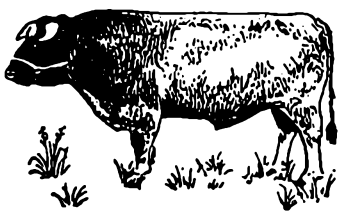

OVERSIGT OVER MEDLEMMERNE

PR. 1. NOVEMBER 1959: 8059 MEDLEMMER

Ulfborg-Hind Herreder

Aulum	1
Brejning	197
Gl. Sogn	41
Hee	148
Holmslands Klit	70
Hover	80
Husby	82
Madum	53
No	132
Ny Sogn	143
Nr. Omme	193
Raasted	11
Rindum	77
Ringkjøbing	20
Staby	50
Stadil	121
Sdr. Lem	193
S. Nissum	95
Thorsted	104
Tim	132
Timring	4
Ulfborg	63
Vedersø	101
Velling	100
Vind	5
Vinding	3
Ølstrup	86
Ialt....	2305

Skodborg-Vandfuld og Hjerm-Ginding Herreder

Bur	14
Bøvling	102
Dybe	19
Engbjerg	4
Fabjerg	71
Ferring	7
Fjaltring	31
Flynder	60
Gudum	40
Gørding	41
Harboøre	15
Heldum	5
Holstebro	1
Houe	37
Humlum	1
Hygum	8
Lemvig	2
Lomborg	90
Møborg	102
Nees	141
Nr. Lem	39
Nr. Nissum	48
Ramme	39
Resen	3
Rom	21
Trans	10
Tørring	32
Vandborg	39
Vemb	47
Venø	2
Ialt....	1071

Bølling-Nørre Herreder

Aadum	127
Assing	2
Borris	104
Bølling	44
Dejbjerg	85
Egvad	54
Faster	123
Finderup	73
Hanning	70
Hemmet	102
Herborg	65
Hoven	15
Lyhne	74
Lønborg	126
Nr. Bork	76
Nr. Vium	51
Skjern	27
Stauning	112
Strellev	44
Sædding	85
S. Bork	85
S. Felding	2
S. Vium	127
Videbæk	20
Vorgod	20
Ialt....	1713

Vester-Horne Herred

Aal	101
Billum	39
Henne	124
Ho	4
Janderup	83
Kvong	89
Lunde	144
Lydum	65
Lønne	60
Nr. Nebel	78
Oksby	26
Outrup	36
Varde	68
Varde Lds.	33
Ialt....	1050

Øster-Horne Herred

Ansager	140
Hodde	46
Horne	89
V. Starup	65
Thorstrup	17
Tistrup	98
Ølgod	137
Ialt....	592

Ribe-Skads Herreder m. m.

Aarre	32
Aastrup	128
Alslev	6
Bramminge	14
Bryndum	22
Brørup	1
Darum	32
Faaborg	38
Farup	15
Folding	2
Føvling	19
Grimstrup	20
Rousthøje	45
Grindsted	1
Guldager	19
Gørding	43
Hjortlund	22
Holsted	6
Hostrup	27
Hunderup	21
Jerne	5
Jernved	111
Kalvslund	5
Malt	1
Nordby	4
Næsbjerg	15
Obbekjær	3
Ribe	4
Seem	18
Skads	32
Sneum	13
Tjæreborg	6
Vejen	1
Vejrup	27
V. Nebel	37
V. Nykirke	32
V. Vedsted	12
Vilslev	22
Øse	98
Ø. Vedsted	4
Ialt....	963

Sønderjylland

Agerskov	16
Arrild	2
Bevtoft	3
Branderup	2
Brede	3
Brøns	12
Bylderup	1
Egvad	4
Gram	20
Hadersley	1
Hellevad	1
Hjerting	1
Hvidding	17
Højrup	40
Højst	1
Kliplev	1
Lintrup	1
Løjt	19
Nustrup	5
Nr. Løgum	3
Randerup	1
Rejsby	21
Rise	8
Roager	14
Rødding	1
Skærbæk	1
Sottrup	1
Spandet	74
Sdr. Hygum	3
Tislund	9
Toftlund	49
Vodder	30
Ialt....	365

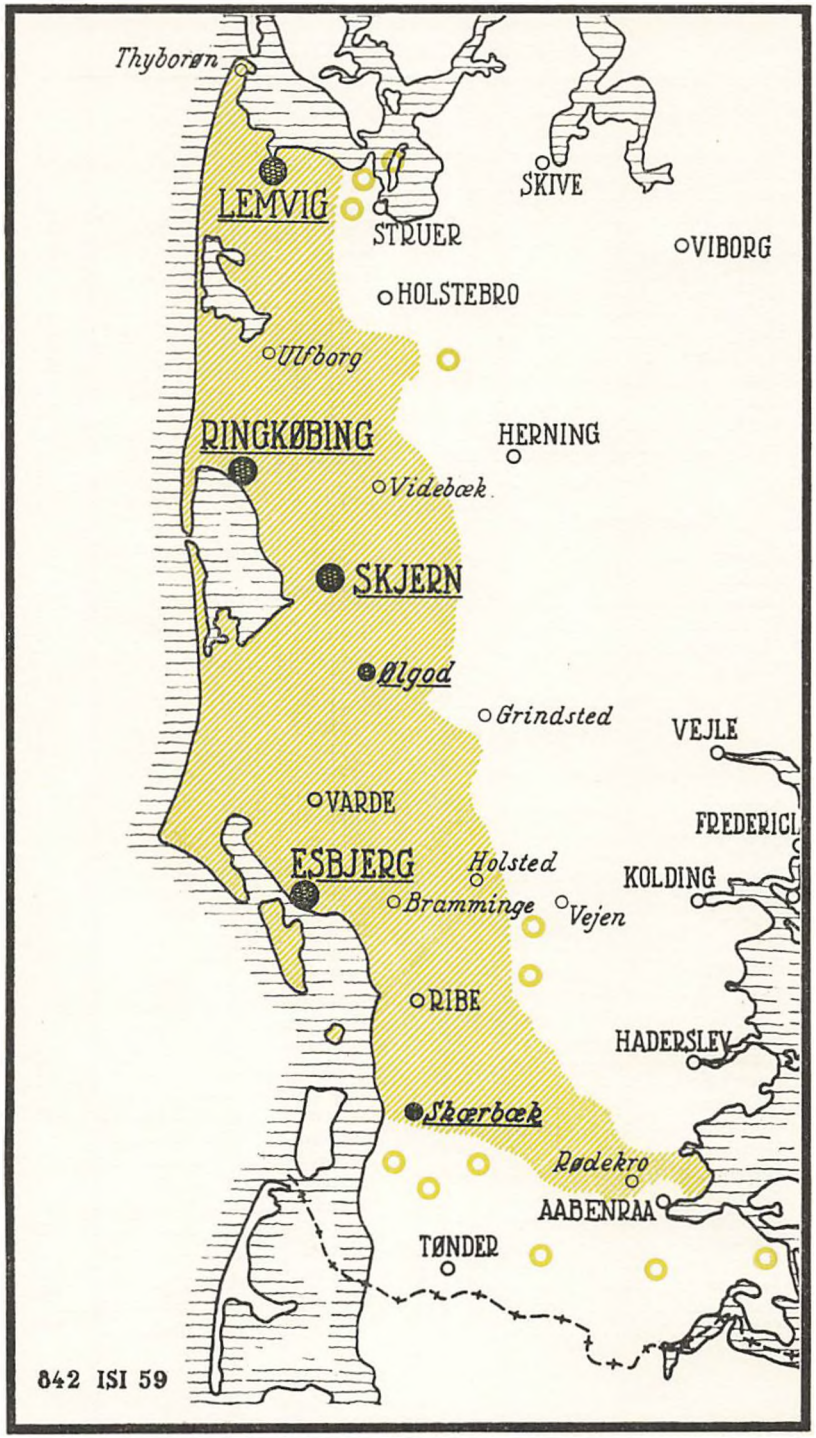
Thyborøn
LEMVIG
STRUER
SKIVE
VIBORG
HOLSTEBRO
Ulfborg
RINGKØBING
HERNING
Videbæk
SKJERN
Ølgod
Grindsted
VEJLE
VARDE
FREDERICIA
ESBJERG
Holsted
KOLDING
Bramminge
Vejen
RIBE
HADERSLEV
Skærbæk
Rødekro
AABENRAA
TØNDER
842 ISI 59



SMAAGLIMT
FRA FORHANDLINGSPROTOKOLLEN

Man kan ved at læse i V. E.s gamle velførte Forhandlingsprotokoller følge, ikke blot Foreningens Vækst og Trivsel gennem alskens Vanskeligheder, men tillige se, hvorledes de store, voldsomme Hændelser ude i den store Verden sender deres Dønninger ind i Smaasamfund som danske Bønders Andels-Kvægsalg.

Det mest omtalte i Protokollernes Referater fra Forretnings-, Udvalgs- og Bestyrelsesmøder og de store aarlige Generalforsamlinger er jo selvsagt stigende eller faldende Priser, øget eller svigtende Afsætning. Men nu og da faar man gennem de saglige Forhandlinger smaa Glimt af Tidens Stemninger eller Spejlinger af Historiens stærke Hændelser.

I de 8 Aar, fra 1935 til 43, Jes Lyne fra Outrup var Medlem af Bestyrelsen, førte han som Sekretær med Omhu Forhandlingsprotokollen. Men han nøjedes ikke med at nedskrive Forhandlinger og Vedtagelser, men indledede tit Referatet med nogle Linjer om de Stemninger, der fyldte Tiden eller hans eget poetiske Sind.

Alle Danske forstaar saaledes Alvoren bag Indledningen til Bestyrelsesmødet d. 27. Maj 1940:

»Aar 1940, Mandag d. 27. Maj – i det herligste Foraarsvejr, men med Landet besat af tyske Soldater – afholdtes

Bestyrelsesmøde paa Foreningens Kontor, Reberbanen, Ringkøbing.«

Eller: »Anno 1941, Fredag d. 20. Juni (Pave Sylverius Dag, Dagen for Stavnsbaandets Løsning 1788, og for Kielerkanalens Aabning 1895 – afholdtes Møde hos Vurderingsmand Chr. Lamp i Varde.«

Eller følgende »Prolog: Det gamle Ord om Kyndelmisse Knude med de hvide Stude passer ikke i Aar. Vejret er fugtigt og mildt. Den lette Frost, som Januar bragte, er optøet i de sidste Dages Regnvejr, og Markerne er grønne – Fra Øst meldes om Feltmarskal Paulus's Overgivelse i Stalingrad«. – Derefter følger Dagsordenen, som af Formanden, Carl Jensen, indledes med en Hilsen fra Byraadet i Ringkøbing og en Tak for det Maleri, som V. E. skænkede Byen i Anledning af Ringkøbings 500 Aars Jubilæum d. 27. Januar. –

Det var i 1934 under Landbrugskrisens haarde Tryk, at V. E. fejrede sin 25 Aars Tilblivelsesdag. Man var nu i 1933 og 34 naaet til Bunden af Kreaturprisernes Lavmaal, hvor en god, fed Udsætterko til Destruering betaltes med omkr. 40–60 Kr.

Allerede ved Generalforsamlingen 11-3-1936 kan Formanden i sin Beretning fremhæve det glædelige, at Priserne i 1935 har ligget crk. 20 pCt. over Priserne i 1934. Og paa Generalforsamlingen 20-3-1937 fremhæves det, at Stigningen fra 1935 ogsaa er fortsat ind i 1936, en Stigning paa crk. 21 Kr. pr. Kreatur. – Er det ikke overvældende, saa er det dog et Udtryk for, at man nu er ved at arbejde sig ud fra Krisens triste Sump, hvor saa mange Bondehjem gik under.

Paa et Bestyrelsesmøde 10-7-36 oplyser Formanden, at »Sanktionernes Ophævelse mod Italien forventes at ville give bedre Afsætning af Søer . . .«

Man tænker efter og husker saa Italiens Overfald paa Abessinien og Folkeforbundets – sørgelige Ihukommelse! – vage Forsøg paa at stoppe Diktaturstatens Voldsfærd. Et Forsøg, danske Bønder ret virkningsløst betalte deres Bidrag til gennem ringere Afsætning.

Den 13. Juni dør Direktør Moustgaard, 69 Aar gammel, efter

27 Aars dygtigt Arbejde i V. E.s Tjeneste. Og d. 19. August samme Aar ansættes Gaardejer Chr. O. Christiansen, Lunde, som Direktør, og Chr. Lamp, Varde, som Vurderingsmand.

Det er ogsaa i 1936, at de første Kontormaskiner rykker ind paa Kontoret. Man læser fra Bestyrelsesmødet d. 10. Juli 36: »Foreningen har faaet Tilbud paa en brugt Regnemaskine. Der forlanges 385 Kr. for den. Det vedtoges at købe Maskinen, hvis den kan faas for en Pris ikke udover 300 Kr.«

Paa de samvr. danske Andels-Kreatureksportforeningers Generalforsamling d. 16. Febr. 1940 vedtog man – »foruden den Vognladning Kød, som allerede var afsendt til Finland, at give et Bidrag paa 25 Øre pr. leveret Kreatur. Beløbet fordeles paa de i Sammenslutningen staaende Foreninger i Henhl. til modtagne Kreaturer i sidste Regnskabsaar ...«

Saa kommer den bitre tyske Besættelse af Danmark. Paa et Bestyrelsesmøde 27. Maj 1940 minder Formanden, Carl Jensen, i sin Indledning om »de for vort Land saa mørke og usikre Tider.«

Som et Vidnesbyrd om Usikkerheden kan Formd. ved samme Møde oplyse, at en Vognladning Kød, Værdi 4000 Kr., afsendt fra Ringkøbing, er gaaet tabt ved Færgen »Chr. d. 9de«s Minesprængning. –

Vi er nu Parthavere i det store Opgør og maa ta Vilkaarene.

De aarlige Generalforsamlinger faar nu under Besættelsen en anden Stemning, selv om det stadig er faglige, økonomiske Spørgsmaal, der drøftes. Nu indleder man med at synge: »Du danske Mand –« eller »I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme«, og slutter med et Leve for Danmark og »Kongernes Konge« –

Det er Alsangens Stemning, der ogsaa her toner frem. Man trænger til at klarlægge sit Sindelag baade overfor sig selv og sine Fæller. –

D. 30. April 1941 dør Bogholder Anders Lambæk af et Hjerteslag midt under sit Arbejde paa Esbjerg Eksportmarked.

Det er den tredje af Foreningens gamle Ledere, der i Løbet af faa Aar indhentes af Døden. Man hædrer og mindes. Men

Livet gaar videre med sine mange Krav. Man maa finde en ny Mand til Pladsen. Og ud af 169 Ansøgere er det saa, man vælger *Peder Ledgaard*. Han overtar sin nye Stilling 16. Juli 1941.

Ringkøbing fejrer sin 500 Aars Dag som Købstad d. 27. Januar 1943. V. E. takker sine Værtsfolk: Byraadet, ved at skænke det et Maleri af P. Holm med Motiv fra Byens Udkant.

I 1943 vedtar man at ansætte statsautoriseret Revisor sammen med de af Generalforsamlingen valgte. Det bliver »Vestjyllands Revisionskontor«, Holstebro.

Efter tyske Krav blev Handelen med Okse- og Kalvekød centraliseret fra 3. Januar 1943, ligesom man fra tysk Side krævede, at Hjemmeforbruget skulde nedskæres med 20 pCt. Paa Grund af mindre Besætninger efter Tørkeaaret 1941 er Leveringen af Fedekvæg gaaet en Del tilbage. Leveringerne til V. E. er saaledes i 1943 gaaet ned med 13 pCt. til 15,684 Kreaturer.

Med den nye Kødordning, der traadte i Kraft d. 4. Jan. 1943 sker der en gennemgribende Ændring i Kreaturhandelen, og den frie Prisdannelse paa Hjemmemarkedet blev herved for lang Tid sat ud af Spillet. Gang paa Gang bliver der fra V. E. overfor Landbrugsministeriet, Priskontrolraadet og Kødudvalget paavist, at de meningsløse lave Priser paa de bedste Kvier og Stude virker som en tyngende Særbeskatning, især paa Bønderne i Vestjylland med store Engarealer og deraf følgende stor Kvægopdrætning.

Hen paa Foraaret kom ganske vist et Tillæg paa 5 Øre for de bedste Kvaliteter. Men dette Tillæg var saa ringe, saa Forholdet vedblev gennem Aar at være en urimelig Særbeskatning paa alle Kvægavlere især de vestjydske Bønder til Fordel for andre Befolkningsklasser.

Saa kommer Foraaret 1945! V. E.s Generalforsamling, der efter Vedtægterne skal afholdes hvert Aar i Marts Maaned, maa »paa Grund af Forholdene udsættes indtil videre.«

»Forholdene«, der hentydes til, er Modstandsfolkenes ustandselige Sprængninger af de jydske Banelinjer, hvorved Hitlers

Hærafdelinger i Danmark og Norge laases inde paa de jydske Banestrækninger, saa de ikke kan naa frem til Indsats i de afgørende Kampe om Rhinen, Ruhr og Berlin.

Først Lørdag d. 14. Juli 1945 kan Generalforsamlingen afholdes i Esbjerg – i et frit Land!

Formd. Carl Jensen, indledede Generalforsamlingen ved at udtrykke den fælles Glæde over igen at kunne samles i et frit Danmark. Han takkede de Allierede for Udfrielsen og mindedes vore faldne. –

De, som troede, at var vi blot udfriet fra den tyske Besættelse, saa ville alt hurtigt falde i Lave igen, blev bittert skuffede. En hel Verdens Samfundsorden var sat paa Krigsfod, og det tog Tid at komme ind i nogenlunde ordnede Rammer igen.

Derfor ser vi i 1945 og langt ind i 46, at selv om Folk rundt om os sulter, er det ikke muligt at afhænde Varer – i dette Tilfælde Slagtekvæg – til dem, fordi Trafikmidlerne fuldstændig svigter. Hvad der kan skrabes sammen af Skibe, Biler og Jernbanemateriel, maa bruges til de Allierede Troppers Transport og Forsyninger. Først hen i August 1945 bliver det muligt at gennemføre en mindre Kødeksport.

Det blev derfor nødvendigt med Regulering af Tilførslerne til Eksportmarkederne. Men her gentog Kvæg- og Kødudvalget samme Fadæse som i Efteraaret 1944, idet de udpræget kvægsælgende Egne i Vestjylland blev ligestillet med det øvrige Land, saa Græsserne, der ikke havde Staldplads til deres Dyr, nødsagedes til at lade disse gaa ude i Fennerne og døje Efteraarets haarde Vejr til hen mod Jul, før Dyrene lod sig afhænde.

Denne Regulering af Tilførslerne med forud Anmeldelse af Dyrene til Kontoret, og fra Kontorets Side Indkaldelse i rigtig Rækkefølge af de Dyr, der var Eksportmulighed for, gav et rent ud forfærdeligt Arbejde til Kontoret, saa kun en Mand med en Arbejdsevne og et Overblik som P. Ledgaard evnede at køre en saadan Belastning igennem. Kontoret har saaledes været ude for til en enkelt Markedsdag at maatte indkalde Dyr tilmeldt gennem 8 Uger!

Den 1. April 1950 ophævedes endeligt det meget lidt popu-

lære »Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalg«. Forinden havde Ministeriet krævet en Organisation til at varetage Kødeksporten. Rammerne hertil var i Orden, idet forskellige Organisationer havde sluttet sig sammen, og gennem frie Forhandlinger de forskellige Organisationer imellem dannedes »Landbrugets Kvæg- og Kødsalg« under Navnet »Oxco«, der herefter varetager Eksporten af Kreaturer og Kød.

Oxco fik en vanskelig Start, idet Ministeriets Udvalg havde afsluttet flere Aftaler om Levering af Kød til faste Priser bl. a. til Sverige. Da Priserne steg, blev det en Underskudsforretning, der kostede »Oxco« crk. 2 Mill. Kr.

Gennem de samvrk. Kreatureksportforeninger indledes der i 1946 et nærmere Samarbejde med »Danske Landbrugeres Kødforsyning« for med mere Styrke at kunne hævde Landbrugets Ret, naar man fra Regeringens eller Administrationens Side søger at trykke Kødpriserne ned.

Paa Generalforsamlingen 9-3-1951 kan Formanden oplyse, at V. E. nu med et Medlemstal paa 5,606, en Levering af 24,836 Dyr og en Pengeomsætning paa 16,343,749 Kr. afgjort er Landets største Andels-Kreatureksportforening.

I 1951 gaar V. E. gennem sin Formand, Carl Jensen, stærkt ind for Ophævelsen af den urimelige og forældede Hudordning med Tvangsaflevering til Maksimalpris af alle Huder fra Slagtning her i Landet. Maksimalprisen var kun 137 Øre, mens den virkelige Pris var crk. 8 Kr. Det vil sige, at Producenten fik crk. 120 Kr. for lidt for hver Ko, han solgte. Med andre Ord: Hudordningen kostede Landbruget direkte crk. 50 Mill. Kr. om Aaret.

Fra Regeringens Side angives, at disse mange Penge, som her fratages Landbruget, skal bruges bl. a. til Billiggørelse af Fodtøj. Sandheden var dog snarere, at den lave Maksimalpris paa Huder først og mest gavnede store Koncerner af Garverier, saa de kunne gi Akitonærudbytter paa indtil 50 pCt.!

Aaret 1951 vil af Kvægopdrættere længe blive husket, fordi der fra d. 18. Juli lagdes en Eksportafgift paa slagtede Kreaturer. Denne Eksportafgift opkrævedes med forskellige Satser

til de forskellige Aarstider, men androg fra 150 til 300 Kr. pr. Kreatur.

I et Bestyrelsesmøde 12-9-57 vedtoges det at anskaffe et nyt Adresserings Anlæg til godt 18,000 Kr. – Man mindes med et lille Smil Købet af den første – brugte! – Regnemaskine til »ikke over 300 Kr.« i 1936.

Regnskabet for 1957 udviser den største Omsætning i alle V. E.s 48 Leveaar: 46,274 Dyr og 38.972.428 Kr. 08 Øre.

Ved Generalforsamlingen i Skjern 29-3-58 gav Frmd. Carl Jensen en indgaaende Redegørelse for de evropæiske Fællesmarkedsplaner og udtalte bl. a.:

»... Vi har ingen anden Mulighed for handelsmæssigt at hævde os end at gaa med i Fællesmarkedet. Saafremt vi her i Danmark staar helt uden Tilknytning til dette Marked, kan der ikke være Tvivl om, at Eksporten dertil vil gaa stærkt tilbage. Faar vi kun Adgang til at dække et muligt Suppleringsbehov, efter at Medlemslandene har afsat hele deres Overskud, da kan Mulighederne for dansk Kvægeksport blive saa tilfældig, at det bliver umuligt at opretholde Produktionen af Husdyrprodukter ...«

Næste Aar ved Generalforsamlingen 21-3-1959 har man et Aars Erfaring mere at bygge paa, og Frmd. uddyber sine Udtalelser fra Aaret forud ang. Fællesmarkedet. »Man kan nu begynde at mærke Følgerne af den gradvise Nedsættelse af Tolden Medlemslandene imellem. Den Nedsættelse og den deraf følgende Forskelsbehandling af dansk Eksport vil gøre det stadig vanskeligere for os at eksportere, naar vi staar udenfor.

Og Italien, vor næststørste Aftager af Okse- og Kalvekød, kan nu med Uges Varsel lukke for denne Eksport. Sker det, vil det for os være en økonomisk Katastrofe. Hvordan tør de styrende løbe denne Risiko ved at holde os uden for Fællesmarkedet? ...«

Reservefonden sættes i 1959 op til 100,000 Kr.

SAMLESTALDEN I RINGKØBING

I Aarene 1935–36–37 gøres der inden for V. E. et stort Arbejde for at faa oprettet en Samlestald i Ringkøbing. Den 24. Septbr. 1936 oplyses paa et Bestyrelsesmøde, at »Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalg« har givet Tilladelse til, at V. E. opretter en Samlestald i Ringkøbing, idet Udvalget er villig til at sende en Opkøber til Ringkøbing under Forudsætning af, at der tilføres Samlestalden mindst 20 Eksportkreaturer ugentligt.

Med et lille Suk vedtar man at stille Sagen i Bero, idet man »ansaa det Antal Medlemmer, der findes inden for Ringkøbing Omraadet for altfor lille til, at man tør vente at opfylde det stillede Krav om Antal af Kreaturer . . .«

»Stille i Bero« er dog paa vestjydsk ikke enstydig med at opgive. Man listede ved i Stilhed. Og paa en Styrelsesmøde d. 8. Maj 1937 kan Bogholder Anders Lambæk gi Oplysninger om det fortsatte Arbejde for Oprettelsen af en Samlestald i Ringkøbing og fremlægge Tegninger over den paatænkte Bygning, der anslaaes til at vilde koste crk. 20,000 Kr. Bygningerne opføres af et Aktieselskab, der bestaar af Ringkøbing Kommune, Ringkøbing Landbobank, Ringkøbing Bank, Vestjydsk Eksportforening samt en Kreds af 16 private. Hver af de fem Faktorer overtager Aktier til 4000 Kr. Eksportforeningen overlades Brugen af Samlestalden for en Leje af 1500 Kr. aarlig.

Allerede d. 24. Aug. aabnedes og indviedes den nye Samlestald ved en lille Festlighed. De Skumlere, der mente, at Stalden var bygget altfor stor, blev grundig gjort til Skamme. Stalden er allerede udvidet 3 Gange siden. Og Antallet af modtagne Dyr i Ringkøbing har adskillige Aar ligget betydeligt over V. E.s Modtagelse paa Esbjerg Eksportmarked.

Indgangen syntes meget lovende, der kom mange Dyr til den nye Stald, og Priserne tegnede til at rette sig lidt. Men kun et Aars Tid gik det uden Afbræk, saa tar Mund- og Klovsygen fat. Først i Novbr. 1938 bliver Samlestalden i Ringkøbing lukket, og Eksportmarkedet i Esbjerg standset. Kun ved at sende Eks-

portkreaturer til det endnu aabne Eksportmarked i Holstebro fik V. E. et lille Aandehul. Men under disse Forhold er man nødt til at forlange Eksportdyrene anmeldt forud.

I 1940 byggedes en mindre Tilbygning til Samlestalden. Man havde tænkt at bruge Lokalet til Grisehal, men Veterinærmyndighederne gav Afslag paa et Andragende om at holde Grisemarked i Tilknytning til det ugentlige Eksportmarked. Denne Tilbygning lejede V. E. nu for 100 Kr. pr. Kvartal.

Efterhaanden som V. E.s Tilførsler og Omsætning stiger, opstaar inden for Foreningens Ledelse Ønsket om selv at eje Stalden.

Paa et Bestyrelsesmøde d. 15. Novbr. 1941 kan Formanden da meddele, at nu er Købet af Samlestalden i Orden. Aktierne er indkøbt til en Kurs af 110: ialt 26,400 Kr. for saavel Stalden som den tilhørende Grund.

Kursvindingen: 600 Kr. paa de 6000 Kr. Aktier, V. E. selv havde, bliver indsat paa en særlig Konto i Ringkøbing Landbobank som Bidrag til Bygning af en Grisehal ad Aare. –

Vi er nu inde under den tyske Besættelses bitre Vilkaar. Tyskerne »ønsker« at leje en Del af Samlestalden til deres Heste. – Først besatte de den lille Del, siden en Del af den store Stald. Som Skillerum satte de en Halmvæg op.

Da Grisehallen bygges, tar Tyskerne denne til Prøvehal for Giftgas. Efter den Omgang er der ikke i overskuelig Fremtid Fare for Orm, Møl eller Husbukke i den Bygning.

Da Værnemagten efter 5. Maj 1945 maatte trække sig ud af Landet, brugte de tyske Flygtninge Hallen som Snedkeri til Fremstilling af Ligkister og Gravkors.

Hver Markedsdag, naar Eksportmarkedet var vel overstaaet, kom de tyske Flygtninge løbende med Potter, Krukker og Vaser for at malke Køerne. Det var en Velgærning mod begge Parter: Køerne trængte til at blive malket, og Flygtningene havde god Brug for Mælken.

Den tyske Værnemagt skulle ifølge »Lejekontrakt« gi 200 Kr. mdl. i Leje af den beslaglagde Del af Samlestalden. Disse Penge blev henlagt til en Reparationskonto, og denne og mere

til blev der god Brug for, da »Gæsterne« nødtes til at forlade os.

Værnemagten var en træg Betaler, og Bogholder Ledgaard maatte jævnligt rykke for den aftalte Leje. Først d. 3. Maj 1945 fik han Lejen for den foregaaende Maaned. Han nyttede da Lejligheden til ogsaa at indkassere Lejen for Maj Maaned. – To, tre Dage derefter maatte die grosse Værnemagt med Forsmædelse vandre ud af Landet!

I 1943 udvidedes Modtagelsen til de nye Samlepladser i Skjern, Lemvig, Varde og Ribe, men først i 1956 – efter flere Opfordringer – til Ølgod. En Overgang mindsker det vel Tilførselen lidt til Ringkøbing, men de fleste Aar kan Ringkøbing hævde sig som V. E.s største Marked.

I 1952 gennemførtes en ny Udvidelse af Samlestalden i Ringkøbing: en Kalvestald til 225 Kalve.

Samlestaldens Driftleder var fra første Dag Slagtermester Chr. Christensen. Han var vellidt af alle, havde et stort Personkendskab og et godt Tag paa at ordne Samlestaldens Drift. D. 31-12-54 trak han sig tilbage paa Grund af Alder og døde 12-4-58. Hans Efterfølger som Leder af Samlestalden blev Grd. Peder Ledgaard Møller, Holmsland, der ud fra sin store Lokalkendskab har de bedste Forudsætninger for at lede Driften bedst muligt.

Det kan nævnes, at saavel Kontorlederen som Samlestaldens Driftsleder selv ansætter og lønner Hjælpepersonalet – altsaa har Arbejdet i Entreprise – en tiltalende og for Foreningens Økonomi udmærket Ordning.

FÆLLESSKABETS FØRSTEMÆND

En stor Tid kræver store Mænd, siges der. Og vi kan føje til: en vanskelig Tid kræver Mænd med Overblik og roligt Omdømme.

Det halve Aarhundrede fra 1909 til 1959 var en baade stor og hændelsesfyldt og en vanskelig Tid at gennemleve. Det er store Krav, der har været stillet til de danske Bønder, der stod

i Spidsen for deres Standsfællers økonomiske og faglige Sammenslutninger.

Og naar en Andelssammenslutning paa saa vanskeligt et Omraade som Fællessalg af Fedekvæg er ført heldigt igennem disse stormfulde 50 Aar, med Krig og Kvægsyge, Krise, med Opbrænding af overflødigt Oksekød og økonomisk Sammenbrud for Tusinder af danske Bondehjem, og sidenefter de fem haarde Aar under tysk Besættelse med Statsopkøb til urimeligt lave Priser, den vanskelige Overgangstid efter Udfrielsen, stadig under Kvæg- og Kødudvalgets Magtbeføjelse, faa gunstige Aar inden Uvisheden sætter ind overfor de nye evropæiske Markedsdannelser, hvor en socialdemokratisk Regering ensidigt tager Stilling for den ene Magtgruppe. – Ja, da er det givet, at de Fællesskabets Førstemænd, der har gaaet i Spidsen, ikke blot har været Mænd med Indsigt i Tingene og Vilje til at gøre et Arbejde til Standsfællernes Gavn, men det har ogsaa været Mænd med Sindsro og klart Omdømme.

Lige saa sikkert er det, at de, der paa een eller anden Vis har været knyttet til Ledelsen af V. E., hver især har ydet sin Indsats efter bedste Evne til Fællesskabets Bedste.

Dette gælder baade dem i første Række: Formand, Direktør, Bogholder, Vurderingsmænd og Forretningsudvalg som de mere menige Bestyrelsesmedlemmer, Revisorer og Voldgiftsdommere.

Og det gælder ikke mindst Foreningens tre Forretningsførere gennem disse 50 Aar: Fra 1909 Søren Lambæk, der 1922 afløstes af Sønnen Anders Lambæk. Ved And. Lambæks pludselige Død midt i Arbejdet paa Esbjerg Eksportmarked 30. April 1941 ansattes tidligere Kasserer ved Esbjerg Andels-Svineslagteri Peder Ledgaard baade som Bogholder og Kasserer.

Med P. Ledgaard rykkede en skolet og erfaren Arbejdskraft ind som Leder af Kontoret. Med et sikkert Overblik og et forbavsende Tempo evner Ledgaard at afvikle det stadig voksende Arbejde. Selv under det mest forrygende Pres for at faa de mange hundrede Afregninger udskrevet, kontrolleret og rettidig udsendt til Andelshaverne gør Ledgaard ikke noget fortravlet

Indtryk, men har Tid til at modtage Medlemmers Besøg paa Kontoret og snakke oplagt med de besøgende.

En Mand, der har betydet meget for Eksportforeningen de sidste 20 Aar *uden at være valgt til nogen Tillidspost*, er Gdr. og Grisehandler *Ole Poulsen*, Nees, der døde i September 1959. Han opdagede tidligt, at den nye Samlestald i Ringkjøbing var et godt Sted at levere sine Dyr, og da der kom Anmeldelsespligt, tog han mod Anmeldelserne fra hele sin Egn og formidlede Kørslen i den for Vognmændene saa vanskelige Tid med Trægas og daarligt Gummi. Ole Poulsen fulgte tro alle Markeder, noterede Vægt og Priser op og kunde derfor om Aftenen give Leverandørerne Besked om, hvordan deres Dyr var blevet solgt. I Ole Poulsens Tid blev Antallet af Eksportforeningens Medlemmer i Nees og 5 nærliggende Sogne, for hvem Ringkjøbing ikke var nærmeste Markedsplads, mere end 10-doblet.

LEDERNE AF »VESTJYDSK EKSPORTFORENING« FRA 1909–1959

Formænd:

Gaardejer Andreas Christiansen, Kirkebygaard, Holmsland. Fra 1909. Død 1939.
Gaardejer A. Carl Jensen, Jernvedlund. Fra 1940.

Direktører:

Niels Moustgaard, Esbjerg. Fra 1909. Død 1936.
Chr. O. Christiansen, Lunde. Fra 1936.
Anders P. Lund, 1951 (Skærbæk Samlst.)
Chr. Lamp, Varde. Fra 1952.
Sv. Thimsen Christiansen, Rækker Mølle. Fra 1959.

Forretningførere:

Søren Lambæk, Ringkøbing. Fra 1909–1922.
Anders Lambæk, Ringkøbing. Fra 1922–1941.
Peder Ledgaard, Ringkøbing. Fra 1941.

Vurderingsmænd:

Slagtermester A. Kjeldsen, Lemvig. Fra 1910–1932.
Gaardejer Chr. O. Christiansen, Lunde. Fra 1932–1936.
Handelsmand Chr. Lamp, Varde. Fra 1936–1952.

Formand for Festskriftudvalget 1932–34:

Gaardejer Jes Lyne, Outrup.

Bestyrelsesmedlemmer:

Grd.	Andr. Christiansen, Holmsland,	fra	1909–39
–	Jacob Hindhede, Lem,	–	1909–16
–	Niels Pedersen, Skaarup,	–	1909–16
–	Søren Svendsgaard, Fabjerg,	–	1909–21
–	Magnus Grimstrup, Timring,	–	1909–21
–	Jens Nygaard, Finderup,	–	1909–11
–	Chr. Eskildsen, Aadum,	–	1909–16
–	Hans Uhre, Uhregaard, Tistrup	–	1911–16
–	Mads Lambæk, Lem	–	1916–28
–	Chr. M. Christensen, Tistrup,	–	1916–24
–	Anton Tobiasen, Janderup,	–	1916–35
–	Jens Sand, Stauning,	–	1916–20
–	Andr. Thomsen, Aadum,	–	1920–22
–	Jens M. Jensen, Snejbjerg,	–	1921–33
–	Jens Agergaard, Bøvling,	–	1921–35
–	Andr. Siersbæk, Skjern,	–	1922–28
–	Jes Østergaard, Hornelund,	–	1924–34
–	Jens J. Lambæk, Lem,	–	1928–44
–	Hans Kragmose Jepsen, Bølling,	–	1928–40
–	A. Carl Jensen, Jernved,	–	1931
–	Niels P. Hansen, Assing,	–	1933–41
–	A. Kr. Yderstræde, Ramme,	–	1935–36
–	Jes J. Lyne, Outrup,	–	1935–43
–	Niels Jensen, Skovlund,	–	1935–58
–	Jens Jensen, Ferring,	–	1937
–	Peder Hindbo, Bølling,	–	1940–44
–	Laurids V. Sørensen, Voldbjerg,	–	1940
	Jannik Pedersen, Raahede,	–	1941–43

Grd. Jacob Riber, Outrup,	–	1943–49
– Barton Lausen, Brøns,	–	1943–49
– P. Ledgaard Møller, Gammelsogn,	–	1944
– Hans Damgaard Nielsen, Marup,	–	1944–48
– Jens Clausager Tylvad, Hanning,	–	1948
– Villiam Hendriksen, Rottarp,	–	1949–55
– Mathias Toft, Brøns,	–	1950–55
– Hans Christensen, Sædding, Nr. Nebel,	–	1955
– Svend Aarhus, Spandet,	–	1955
– Skjerning Pallesen, Tistrup,	–	1959

Revisorer:

Grd. A. Madsen, Tim,	fra	1909–17
– Anton Hindhede, Lem,	–	1909–45
– Jens Ledgaard, Holmsland,	–	1917–27
– Chr. Sørensen, Voldbjerg, Hee,	–	1928–39
– Andreas Elkjær, Holmsland,	–	1939–51
– Mads Hindhede, Lem,	–	1945
– Søren Sørensen, L. Voldbjerg,	–	1951–59
– Thomas Skovmose, No,	–	1959
Vestjyll.s Revisionskontor, Holstebro,	–	1944
Revisorsuppl.: P. Østergaard, Hanning	–	1954

Voldgiftsdommere:

Forst. J. M. Voigt, Løvstrupgaard,	fra	1909–54
Grd. Mads Lambæk, Lem,	–	1909–18
– P. Ganer, Dejbjerg,	–	1909–12
– C. Tovborg Jensen, Klostermølle,	–	1912–16
– Jens Ledgaard, Holmsland,	–	1916–27
– Bertel Strebøl, Bondebo, Lund,	–	1918–47
– Chr. Sørensen, Voldbj., Hee,	–	1928–52
– Jens J. Lambæk, Lem,	–	1947–59
– Skat Østergaard Pedersen, Lyne,	–	1952
Forst. Vagn Voigt, Løvstrupgaard,	–	1954
Grd. Peder Degnbol, Lem,	–	1959

LEDERNE AF »VESTJYDSK EKSPORTFORENING«
fra 1909–1934



Andr. Christiansen
Holmsland



Direktør Niels Moustgaard
Esbjerg



Bogholder Søren Lambæk
Ringkøbing



Bogholder Anders Lambæk
Ringkøbing



A. Kjeldsen
Lemvig



Chr. O. Christiansen
Lunde



Jes Lyne,
Rottarp, Outrup



Jac. Hindhede
Lem



Niels Pedersen
Skaarup



Søren Svendsgaard
Fabjerg



Magnus Grimstrup
Timring



Jens Nygaard
Finderup



Chr. Eskildsen
Aadum



Hans Uhre
Tistrup



Mads Lambæk
Lem



C. M. Christensen
Tistrup



Anton Tobiasen
Janderup



Jens Sand
Stauning



Anders Thomsen
Aadum



Jens M. Jensen
Snejbjerg



Jens Agergaard
Bøvling



Anders Siersbæk
Skjern



Jes Østergaard
Horne



Jens J. Lambæk
Lem



Hans Jepsen
Bulling



A. Carl Jensen
Jernvedlund



Niels P. Hansen
Assing



A. Madsen
Tim



Ant. Hindhede
Lem



Jens Ledgaard
Holmsland



Chr. Sørensen
Voldbjerg



J. M. Voigt
Lovstrupgaard



P. Ganer
Dejbjerg



Chr. Tovborg Jensen
Gudum



Bertel Strebel
Lund

LEDERNE AF »VESTJYDSK EKSPORTFORENING«
fra 1934–1959



Chr. O. Christiansen
Lunde



Chr. Lamp
Varde



A. Carl Jensen
Jernvedlund



Laurids V. Sørensen
Voldbjerg



Sv. Thimsen Christiansen
Rækker Mølle



Peder Ledgaard
Ringkøbing



Anders P. Lund
Skærbæk



A. Kr. Yderstræde
Ramme



Niels Jensen
Skovlund



Jens Jensen
Ferring



Peder Hindbo
Bølling



Jannik Pedersen
Raahede



Jacob Riber
Outrup



Barton Lausen
Brons



P. Ledgaard Møller
Gammelsogn



H. Damgaard Nielsen
Marup



Jens C. Tylvad
Hanning



William Hendriksen
Rottarp



Mathias Toft
Brons



Hans Christensen
Sædding, Nr. Nebel



Svend Aarhus
Spandet



Skjerning Pallesen
Tistrup



Andreas Elkjær
Holmsland



Mads Hindhede
Lem



Soren V. Sorensen
Hee



Thomas Skovmose
No



Skat Ø. Pedersen
Lyne



Vagn Voigt
Lovstrupgaard



Peder Degnbol
Lem



Chr. Christensen
Ringkobing



Ole Poulsen
Nees

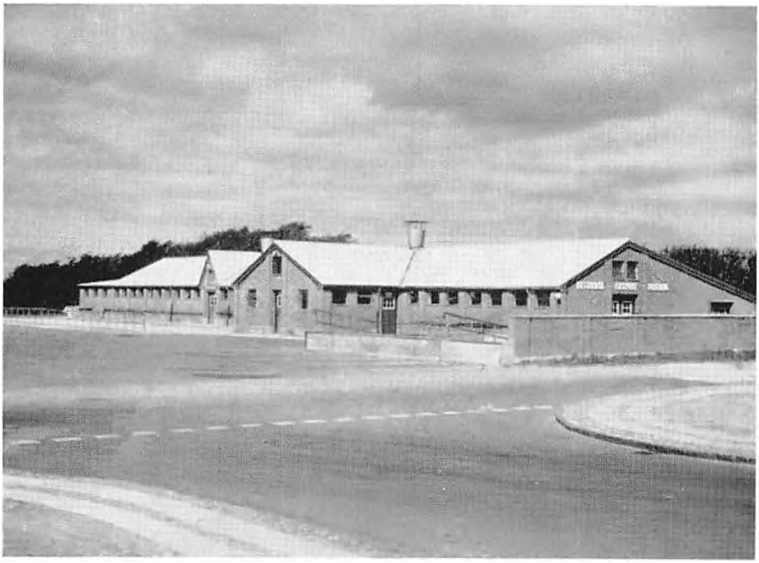

Vestjydsk Eksportforenings Samlestald
Ringkjøbing

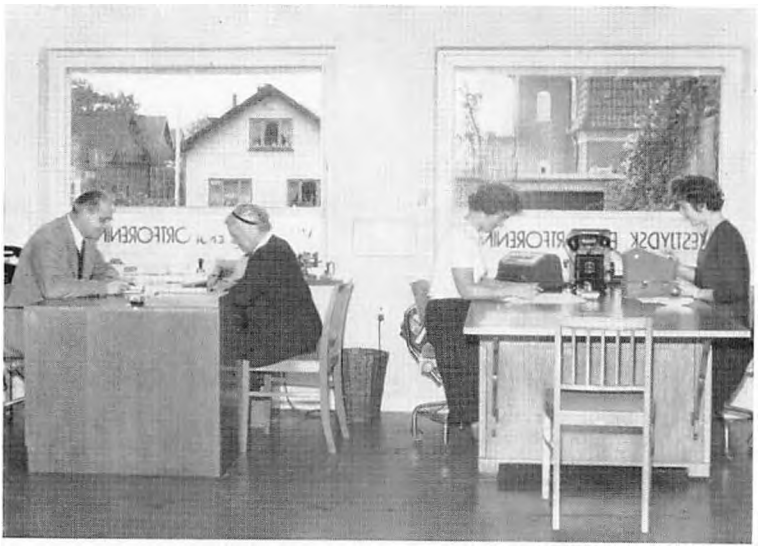

Interior fra Kontoret, Kongevejen 15,
Ringkjøbing

I TILKNYTNING TIL ET MINDE

FORMAND FOR V. E.:

GAARDEJER A. CARL JENSEN, JERNVEDLUND

Et Minde er et mærkeligt Eje. – Det kan ligge gemt i Sindet, uden at man ved det. Og saa kan pludseligt en Duft, en Tone eller et Farveskær lokke det frem til Overfladen, saa noget forlængst levet igen staar klart og livagtigt i Tankerne. – –

Der ligger i Jernvedlund en smuk, velplejet Gaard, næsten skjult af Have og store Træer. Vi holder stille og ser paa Gaard og Landskab. Jo, den Gaard har vi set før. Men da var Haven mindre, og Træerne ikke saa bredkronede. Det var den Gang som nu blank Sommersol tæt foran Høst, mindre tørt og mere frodigt: en blank, lys Sommerdag. –

Bestyrelsen for V. E. havde Møde. Det indlededes med en Frokost hos en af Bestyrelsens Medlemmer: Gaardejer Carl Jensen, Jernvedlund, og sluttedes af i Ribe. De, der holder Tal paa Aarene, siger, det er 24 Aar siden.

Den Frokost og det Møde har man naturligvis ikke gaaet med i Tankerne i alle Aarene siden, men det har ligget der som et lyst Sommerminde parat til at dukke frem, naar en eller anden ydre Sansning lukkede op for Underbevidsthedens Gemme.

Og nu staar det festlige Sommerminde lyslevende tegnet i Tankerne:

De smukke Stuer, hvor Fru Carl Jensen har travlt som hyggelig Værtinde. Carl Jensen selv med den flotte Haarmanke og med svage Mindelser om Himmerlands brede Bakker i sit Maal. – Andr. Christiansen fra Holmsland paa sin selvfølgelige Plads for Bordenden, med den sikre jordfaste Ro over Væsen og Væremaade, der gav hans Fremtræden den naturlige Myndighed, som var ham egen. – Jes Lynes tænksomme Tale, der altid endte enten i Litteratur eller i Norge. Niels Jensen (Skovlund) med sin glade smittende Latter. – Ja, der var mange med til det Møde, som ikke mere er i Dag.

Og mens Styrelsen holdt højtideligt Møde inde i Stuerne, gik

vi mindre højtidelige Koner og mindre vigtige Personer i Haven og spiste Stikkelsbær – søde, saftige Stikkelsbær!

Mon ikke det især er Stikkelsbærene, der lokker Mindet frem, som tit før er sket, naar Stikkelsbærtorne rev i Huden, eller Stikkelsbærsmagen kildrede Ganen. – – –

Og saa i Dag sidder vi igen i de samme Stuer som for 24 Aar siden. Fru Carl Jensen er lige optaget og omhyggelig Værtinde, en voksen Datter gaar hende tilhaande. Carl Jensens mørke Lokker er bleget en Smule – ikke saa mærkeligt: 24 Aar sætter sine Mærker, og Carl Jensen har ikke sovet sig gennem Tilværelsen, dertil har hans Standsfæller betroet ham lovligt mange Tillidshverv.

Siden 1940 er han Formand for V. E. og derved ogsaa Medlem af Bestyrelsen for »De samvirkende Kreatur-Eksportforeninger«, og i 1950 tillige indvalgt i Bestyrelsen for Oxco. Medlem af Sogneraadet fra 1937. Sogneraadsformand siden 1943. Indvalgt i Amtsraadet 1950. Medlem af Amtets Grundforbedringsudvalg og af Afvandingskommissionen. I 23 Aar var han Formand for den stedlige Brugsforening. Medlemmerne bad ham fortsætte, i hvert Fald til 25 Aars Mærkedagen! Men han maatte frasige sig Hvervet for at lette Arbejdspresset en Smule.

Uden Overdrivelse kan siges, at Carl Jensen har en større og betydende Tillidspost til hver Dag i Ugen og desuden en halv Snes Stykker af de mindre til Søndagen. Hvordan han har faaet en hel Eftermiddag tilovers til at snakke Eksportforening er knapt til at forstaa, selv om han nu er fri for at bekymre sig om Gaardens Drift, den har een af de tre Sønner nu forpagtet. – –

... Og hvilken af dine mange Tillidsposter er Du saa mest glad for?

Carl Jensen tøver ikke længe med Svaret: Jeg har altid været optaget af Arbejdet med Vestjydsk Eksportforening. Og trods mange Vanskeligheder og Bryderier har jeg været glad for dette Arbejde i alle de 28 Aar, jeg har været Medlem af Bestyrelsen. Det er jo saadan, at jo mere man faar Indsigt i en Sag, des mere bliver man optaget af den. Som Formand for V. E. er jeg ogsaa

Medlem af Bestyrelsen for de samvirkende danske Kreatur-Eksportforeninger. Der er 20, og de kunne godt hedde »de samvirkende jydske –« Jo, for de 19 er i Jylland. – Og da Oxco blev oprettet i 1950 som Afløser af det meget lidt populære »Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalg«, blev jeg af de samvirkende indvalgt i Bestyrelsen for Oxco. Gennem Arbejdet i disse forskellige Sammenslutninger faar man tit Førstehaands Kendskab til Forholdene for vor Kødeksport med dens mange Vanskeligheder og uberegnelige Svingninger.

Hvornaar mener Du saa, den vanskeligste Tid for Kreatureksporten har været i de 28 Aar, Du har haft Del i Ledelsen?

Vi har selvfølgelig haft mange Vanskeligheder at slaas med i de Aar med Krisetid og Besættelse, Kvægsyge og Statshandel. Det ene lidt værre end det andet, og hvad der var allerværst handelsmæssigt set, er ikke let at sige! – Krisetiden, da en god, vægtig Ko kun kostede crk. et halvt hundrede Kr. var en trist og bitter Tid, og mange Landbohjem maatte jo bukke under. Besættelsestiden med alle dens Ydmygelser og Ulykker var jo saadan set endnu mere bitter, men da mærkede vi Sammenholdet mellem alle danske, det var en stor Opmuntring.

Handelen? – Naa ja, der var ikke megen Handel i de Aar, det var jo nærmest Aflevering til fastsatte Priser. Det, som hele vor Stræben gik ud paa, var at skaffe mest muligt Kød til Hjemmemarkedet, her gjaldt alle Kneb, for det Kød, vi selv spiste, kom da ikke Tyskerne tilgode!

Vi slap omsider af med Tyskerne, men ikke med Statshandelen og »Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalg«. De fem Aar fra Befrielsen og til 1. April 1950, da Kvæghandelen omsider blev givet fri, staar for mig som den vanskeligste og mest besværlige Periode, jeg har oplevet inden for Kvæghandelen.

Vi stred jo gennem Resolutioner, Henvendelser og Henstillinger og paa alle tænkelige Maader for at gøre de styrende begribeligt, at Kvæg- og Kødudvalget med Statshandelen var som en død Haand, der lammede vor Handel og trykkede Priserne ned, saa danske Landmænd ikke nær fik de Priser for deres

Dyr, de retteligt tilkom. – Vi naaede kun at faa nogle faa Øre mere pr. kg for de allerbedste Kvaliteter.

Det viste sig da ogsaa, at da vi omsider slap fri for Statshandelen 1. April 1950, steg Gennemsnitsprisen pr. Dyr samme Aar med 204 Kr.!

Det er ikke hyggeligt at tænke paa de Millionsummer, dansk Landbrug gennem disse Aar har maattet afgive. – Ja, til hvem? –

Men havde vi ikke haft vore Eksportforeninger og Oxco, er det meget muligt, vi stadig havde haft Statsopkøb med fastfrosne lave Priser ...

Arbejdet inden for selve Foreningen? –

Om det kan jeg ikke sige andet end godt. Det er en solid Forening med ordnede foreningsmæssige Forhold og med udmærket Samarbejde inden for Bestyrelsen. Markedsdagenes Salg ordnes paa bedste Maade af vore to Direktører Chr. O Christiansen og Chr. Lamp. Og vi har god Tro til, at vor nye Direktør, Thimsen, paa samme Maade vil gaa ind i Samarbejdet og vinde Medlemmernes Tillid.

Og hvad Kontoret i Ringkøbing angaar, da er vi jo saa heldige, at vi her i Peder Ledgaard har en Mand med en Indsigt i Tingene og en Arbejdsevne langt ud over det almindelige. Hvad Ledgaard kan overkomme af Arbejde, er rent ud imponerende. Efter Markedsdage med store Leveringer kan det ske, at han og hans Personale maa arbejde Dag og Nat i eet for at faa de mange Afregninger skrevet ud, kontrolleret og sendt ud, saa de kan være Medlemmerne i Hænde næste Dag. – Og ingen har vist oplevet at se Ledgaard træt eller sur efter et saadant Døgns anspændende Arbejde.

Hvordan gik det til, at I ud af 169 Ansøgere fandt frem til P. Ledgaard den Gang i 1940? Var det et Slumpetræf? –

Saadant helt tilfældigt var det jo ikke. Jeg kendte ganske vist ikke P. Ledgaard den Gang, men jeg havde i Festskriftet til Esbjerg Andels Svineslagteri læst din Karakteristik af Manden. Og en Dag jeg tilfældigt var inde paa Andelsslagteriet, kom jeg til at lægge Mærke til den unge Kasserer og den Fart, der var over hans Arbejde, og endda havde han Tid til at svare

venligt og udtømmende paa alle forekommende Spørgsmaal.

Da vi efter Anders Lambæks Død søgte en ny Bogholder, var der enkelte inden for Bestyrelsen, der syntes, at vi godt kunde ansætte en eller anden ældre regnskabskyndig Landmand. Men jeg sae nej. Vor Omsætning er nu saa stor og stadig stigende, og der bliver stedse mere med Restriktioner og Dispensationer og den Slags Omsvøb at ta Hensyn til. Vi maa ha en ung og handelsuddannet Kontormand, det skal nok betale sig!

Og selv havde jeg den Idé, at jeg gerne vilde ha en Mand med Indsigt i Andelsslagteriernes Forretningsgang.

Ja, og saa fandt vi P. Ledgaard frem mellem de 169 Ansøgere, og det har vi aldrig haft Grund til at fortryde!

– Og Fremtiden? – Hvordan mener Du, det tegner sig for Kvægsalget i de kommende Aar? –

Efter min Opfattelse har Fremtiden aldrig i den sidste Menneskealder tegnet sig mere uvis og utryg især for vestjydsk kvægsælgende Landbrug end nu, da vi ud fra ensidige partipolitiske Hensyn er tvunget ind i en Handelsblok, hvor der næsten ingen Afsætning er for vort store Overskud af Fedekvæg. Hvad end Grunden er til Regeringens hæsblæsende Jag med at faa os lempet ind i Baasen hos de 7 saakaldte Frihandelslande, eet kan vi næsten med Sikkerhed vide: Det er ikke for at gavne dansk Landbrug, den Vej er valgt! –

Hvis Italien en skønne Dag lukker for vore Fedekalve – og det kan nu ske med faa Dages Varsel, da vil det være en Katastrofe for store Dele af jydsk Landbrug. – Eller hvis Vesttyskland gaar hen og rejser Toldmure for vor Kvægeksport i Lighed med, hvad Frankrig allerede har gjort? Hvorledes vil saa ikke blot dansk Landbrug, men hele det danske Samfund være stillet økonomisk! –

Næsten det eneste, vi paa nuværende Tidspunkt med Sikkerhed kan vide, er, at som Medlem af Handelsblokken de 7 har vi solgt vor Handelsfrihed og Handlefrihed, uden at vi har faaet ret meget som Vederlag!

Naa, men trods alt haaber vi det bedste, det gør en Bonde altid, ellers dur han ikke til sit Arbejde. – – –

BONDEN OG HERREGAARDEN

LAURIDS V. SØRENSEN. VOLDBJERG

I 1793 købte 111 Fæstebønder for ialt 18,166 Rd. Jordegods og Bøndergods med Tiende fra den gamle Herregaard Voldbjerg i Hee. Bøndergodset solgtes til Selveje, og Herregaardsjorden udstykkes. Kun Stamparcellen med 12,4 Td. Hartkorn videreførte den ældgamle Gaards Navn og Ret.

En Efterkommer fra een af disse tidligere Fæstebønder, Christen Sørensen købte i 1830 af Thøger Clemmensen Hovedparcellen af Voldbjerg for 3,200 Rd.

Og i Aarene siden har Slægten Sørensen ejet og drevet den gamle Gaard. I Dag sidder Laurids V. Sørensen – et Oldebarn af den første Chr. Sørensen – som Mand paa Voldbjerg. – –

... Hvordan føles det at være Bonde paa en gammel Herregaard? spørger en Dag en Gæst, der nyder Hyggen og Gæstfriheden i Voldbjergs smukke Stuer, hvor god Kunst og mange Fotos pryder Væggene. –

Naar man er Bonde, saa er man Bonde, enten det saa er paa et Husmandssted eller paa en udstykket Herregaard.

Og Fru Sørensen føjer til: Vi kan sige, som Landstingsmand Mads Degnbol tit sae: Hellere en sund Bonde end en sølle Herremand! – –

Det maa alligevel være en egen Fornemmelse at arbejde med en Jord, som, man ved, er dyrket gennem saa mange Hundrede Aar. Ka man la være at tænke paa, at her har ens Forslægt gaaet som Hovbønder. Og her har gennem Tiderne gamle danske Adelsslægter: Skram, Lange, Rosenkrantz, Krag og Hvas regeret –?

Jo, man kan godt sige, det gir et vist Ansvar at drive en saadan gammel Gaard, den Følelse er jeg ikke ukendt med. Der er saa megen Fortid, som minder een paa mange Maader. Her ude i Haven laa den gamle Hovedbygning engang med dybe Grave omkring. Blot man graver lidt ned derude, støder man paa Rester af Tomten: Fundamenter til et Hjørnetaarn, fint stenpikket Kældergulv eller andre Bygningsrester. Og Sydvest

for Gaarden her nede i Engen ligger Voldstedet fra et endnu ældre Voldbjerg. – Jo, her bliver man hver Dag mindet om, at mange Slægter forud for os har dyrket Jorden og virket her før os –

Giver det Jord og Gaard ligesom en egen uhaandgribelig Værdi ud over Handelsværdien? –

Det kan man vist godt sige. Men den Jord, man selv har dyrket op, har ogsaa sit eget Værd. – Helt ude ved Hover Sogneskel havde vi 35 Td. Ld. Hede liggende. Den Parcel har vi faaet dyrket op. Det er meget god Jord, og den er jeg mindst lisaa glad for som for den gamle Jord her hjemme ved Gaarden. Jeg ka godt forstaa, at de Hedebønder, der selv har opdyrket deres Jord, har en egen Selvfølelse – –

Ja, det var i 1936, jeg overtog Voldbjerg efter min Far. Jeg havde i 10 Aar været Forvalter paa Nr. Vosborg – Laurids Sørensen viser op paa Væggen: Det er Indkørselen til Vosborg. Det er et lille Kapel ude i Parken. Ja, og de Malerier der fik vi som Gave af Godsejer Barfod.

Var I glad for at flytte den Gang i 1936?

Selvfølgelig ville jeg gærne overta Voldbjerg, men derfor kunne det alligevel godt gi Betænkeligheder. Jeg var glad for Arbejdet paa Vosborg. Og økonomisk var det jo mere sikkert med en god fast Løn end komme ud i den økonomiske Blæst ved selv at drive en Gaard. – Naar jeg kom sammen med Gaardmændene fra Ulfborg, blev der jo tit snakket Skattevæsen. De ville gærne hakke lidt efter Godsejeren paa Vosborg, der kun betalte en lille Indkomstskat af det store Gods. –

Naa ja, siger jeg en Dag, svarer Godsejeren ikke ret meget i Skat, saa gir han i hvert Fald sin Forvalter saa god en Løn, saa han kan svare mere i Skat end nogle af Gaardmændene i Ulfborg! – Siden blev der aldrig mere snakket Skat. – –

Vestjydsk Eksportforening? – Jo, der har jeg været Medlem, siden jeg overtog Voldbjerg. I 1940 blev jeg valgt ind i Bestyrelsen som Afløser for afdøde Andr. Christiansen, og jeg har været Næstformand siden.

P. Ledgaard Møller er jo en solid og dygtig Driftsleder af

Samlestalden i Ringkøbing, men som Bestyrelsens Tilsynsførende har jeg en vis Forpligtelse til saa vidt muligt at følge Eksportmarkederne der. –

Besværligheder med Værnemagten under Besættelsen? – Ja, en Del havde vi jo. Men det hjalp godt, at vi havde et fint Samarbejde med Borgmester Harald Christensen, Ringkøbing. Han havde et sjældent godt Tag paa at faa Tingene til at glide.

Godt Samarbejde inden for Ledelsen af V.-E.? Det er der. Det er heller ikke vanskeligt, saa længe det stadig gaar fremad. Somme Tider er jeg næsten bange for, det gaar for hurtigt fremad. – Mon vi ogsaa kan taale Modgang og Nedgang, hvis den kommer?

En eneste Skavank kan jeg se ved V. E. – Jo, de unge, som er med her, lærer ikke rigtigt at vurdere et Dyr til Handel. – Naa, men de unge klarer sig nok endda. Jeg beundrer de unge Bønder i Dag, hvor er de dygtige! De har langt mere Vovemod og Arbejdsmod, end vi ældre nogensinde har haft. Men begge Dele er ogsaa nødvendigt, om de skal klare sig igennem.

Hvad jeg tror om Fremtiden? – Jeg haaber det bedste. Det er vist ogsaa det eneste, man tør sige nu, naar Europa skal deles op i to Handelsblokke. – Hvilken er saa den bedste for os at vælge? – Naa, andre har jo uden at spørge Landbruget, valgt for os. Nu kan vi som sagt kun prøve paa at haabe det bedste. –

PAA HJEMLIG GRUND

FORRETNINGSFØRER P. LEDGAARD, RINGKØBING

En stejl Lerskrænt ud mod Fjorden et Par km Øst for Ringkøbing. Op mod Skrænten et vildtvoksende Krat af Poppel, Pil og Birk. Og skjult inde i Krattet et lille hyggeligt Sommerhus med Sandstranden og Fjordens blanke Vand lige udenfor Døren.

Huset ejes af Forretningsfører P. Ledgaard, han har selv bygget det. Og her holder Ledgaard sin Sommerferie fra Lørdag Aften til Mandag Morgen. Stort mere Ferie bliver der heller

ikke Tid til. Ledgaard er i sin Virksomhed saa nær forbundet med det arbejdende Landbrug, saa han maa dele Vilkaar med alle selvstændigt arbejdende ferieløse Landmænd.

Men i disse lyse Sommersøndage trækker den travle Forretningsmand Vejret og hygger sig i Familiens Kreds – om da ikke tvingende nødvendige Regnskaber eller Ordning af Feriebørnslister kræver ogsaa hans faa Fritimer. –

P. Ledgaard er Gaardmandssøn og født paa Holmsland. Her paa denne fede, flade Ø, lige bag Vestkystens Klitrække med det frie Udsyn fødes Menneskene med baade Udlængsel og Hjemvé i Sindet. Sejrer det ene Sind, nager stedse det andet.

Peder Ledgaard drog baade ud og hjem. Hans Ønske var at studere til Ingeniør. Men han blev Student i en vanskelig Tid, da mange danske Ingeniører maatte gaa arbejdsløse. Han kunde derfor ikke lægge det lange og dyre Studium som en Prioritet paa sin Fødegaard og valgte i Stedet for snarest muligt at gaa ind i praktisk Arbejde ved at tage den højere Handelseksamen efter to Aars Kursus paa Brochs Handelsskole.

Arbejdet, han søgte, fandt Ledgaard paa Esbjerg Andels-Svineslagteri. Efter godt tre Aars Arbejde her rykkede han ind i den krævende Stilling som Kasserer.

Her i Kassererkontoret havde Ledgaard sin Plads i 12 Aar. Men Holmboens Hjemvé sad ham, bevidst eller ubevidst, i Blodet, og i 1941 søgte han og fik – ud af 169 Ansøgere – Stillingen som Kasserer og Bogholder i V. E. Et Valg, der tydeligt nok har voldt gensidig Tilfredshed.

– – Ledgaard og en Gæst staar en Solskinsdag uden for Sommerhuset og ser ud over den solblinkende Fjord, hvor man langt ude i Varmedisen hinsides aner Husene i Hvide Sande.

... Og Du har ikke fortrudt, at Du brød op fra Esbjerg? –

Ledgaard svarer ikke direkte paa saa dumt et Spørgsmaal. Han staar kun og ser ud over Fjorden. –

Kan Du se det hvide Kirketaarn der i Vest? – Det er Gammelsogns Kirke, der er jeg døbt. Kirken, vi kan skimte der mod Øst, er Velling Kirke, der er jeg konfirmeret. Nu bor jeg midt imellem de to Kirker, og her føler jeg mig hjemme.

Forholdene i Esbjerg By var heller ikke altid saa hyggelige under Besættelsen. Det var en By, der sled paa Nerverne. Vi boede ude i Sædding. Tæt ved stod et svært tysk Luftværnsbatteri. Under de natlige engelske Overflyvninger, naar Tyskerne skød paa Livet løs, rystede Sengene ikke under os – de hoppede!

Selv om der ogsaa her i Ringkøbing var Tyskere og Sirenehyl, Luftskyts og andet Djævelskab, saa virkede det alligevel ligesom mere fredeligt end i Esbjerg. Og her føler jeg mig paa hjemlig Grund. Bare et lille Træk, der kan tegne Forskellen: I Esbjerg sae vi De til alle Vognmændene. Her i Ringkøbing siger vi Du til dem allesammen.

Udvikling og Fremgang i de 18 Aar, jeg har været ansat i V. E. – ?

Ja, Fremgang har der været her som paa de fleste andre Omraader. Medlemstallet er steget 2½ Gang siden 1941. Det samme gælder Leveringen af Dyr, men Pengeomsætningen er derimod femdoblet.

I 1941 blev der leveret 19,088 Dyr og udbetalt 7,348,860 Kr. – 1958 var det 44,476 Dyr og 38,389,764 Kr.

Den vanskeligste Periode? – Det var uden Sammenligning de Aar under Statshandelen, da Dyrene forlangtes tilmeldt for saa senere at indkaldes efter Behov. Hvad det voldte af Arbejde og Bryderi, kan ikke ret mange forestille sig.

Engang i denne Periode hittede Kvæg- og Kødudvalget paa, at alle de tilmeldte Dyr skulle indkaldes. Det kloge Udvalg havde nemlig Mistanke om, at der var tilmeldt mange flere Dyr, end der i Virkeligheden var.

Den Markedsdag fik vi til Ringkøbing Samlestald tilført 822 Dyr. Det sprængte alle Rammer. Vi skulde kun bruge 200! Den Spas prøvede Udvalget aldrig mere.

De crk. 6 Aar med Statshandel fra 3. Jan. 1943 til 20. Novbr. 1949 er saadan set en Tid med faste Rammer og faste Priser. Man vidste forud, hvad der lod sig sælge og til hvilke Priser. Men alligevel var det en trist Tid for al Kvæghandel og en utiltalende Fremgangsmaade, fordi Priserne var altfor lave, og

i deres skematiske Form virkede de vilkaarlige og irriterende, da der var altfor ringe Forskel paa de gode og de mindre gode Kvaliteter. Det viste sig da ogsaa, at saa snart Kvæghandelen blev givet fri, steg Priserne stærkt.

... Hvordan saa med Priser og Afsætning, nu vi er tvunget ind som Partner i en Handelsblok, hvor vi næsten intet Kvæg- eller Kødsalg har?

Ja, mon ikke Afsætningsmulighederne nu bliver mere spændende og usikre end Priserne? Den Opfattelse har mange.

Om V. E. vil gaa frem eller staa i Stampe under de nye Handelsforhold? – Ja, hvem tør med Sikkerhed sige noget i en saa usikker Tid. Men jeg tror dog, at V. E. stadig vil hævde sin Plads som Landets største Andels-Kvægeksportforening, fordi den er sund og er dygtig ledet, og saa bygger den som Sammenslutning paa en Idé. Jo, Sammenhold og Fællesskab til den enkeltes og alles Fordel.

Som et Tegn paa Foreningens Sundhed, synes jeg, det bør nævnes, at vi ingen Voldgiftssag har haft siden 1924. – Jo, V. E. skal nok fortsat hævde sig som et værdifuldt Led i danske Bønders vel udbyggede Fællesskab. – – –

Vil man om kun nok saa kort omtale Forretningsfører P. Ledgaards Arbejde, da vil Omtalen blive skævt og ufyldestgørende, om ikke man nævner hans vældige Indsats for at skaffe danske sydslesvigske Skolebørn Feriehjem her oppe i det gamle Land.

Vil nogen kanske indvende: Hvad vedkommer vel sydslesvigske Feriebørn vort Kvægsalg? – Ja, undskyld, da maa vi smile lidt. For det ene vedkommer afgjort det andet, saa sært det maaske kan lyde for enkelte.

Gennem Andels-Kvægsalget søger vi at hævde os og vore Hjem økonomisk. Gennem Støtte til vore Landsmænd i Sydslesvig, ikke mindst ved at aabne vore Hjem og vor Hverdag for Børnene dernede fra, virker vi med til at hævde os folkeligt og nationalt. Det ene lige saa tvingende nødvendigt som det andet. Det har Ledgaard forstaaet og handlet derefter. – –

– – Der kommer nede fra Flensborg et langt, tungt lastet

Damptog rullende. Lasten er 12–1500 jublende glade danske sydslesvigske Skolebørn paa Vej mod fire Ugers Sommerferie i danske Hjem i Ribe og Ringkøbing Amter. Et lige straalende Eventyr hver eneste Sommer.

Der er mange Hjælpere og mange Timers ihærdigt Arbejde, inden der kan fløjtes Afgang for et saadant Ferietog. Men Manden for det hele, den egentlige Fører af Ferietoget er P. Ledgaard. Der er Smil over hans Ansigt, naar han ved hver Station mellem Vamdrup og Ringkøbing hjælper til at losse Børn og Kufferter ud. Og der er det kendte Sving med Tempo over ham, naar han i Farten springer paa Toget for at rulle videre med sin dyre Last: Sydslesvigs unge Fremtid! Dette her er jo det aarlige Slutmaal paa mange, mange vederlagsfri Arbejdstimer med hundredvis, ja tusindvis af Breve og Telefonopringninger for at fremskaffe Feriehjem og lægge det hele tilrette, saa de rette Børn naar frem til de rigtige Hjem.

Og selv om Lærer *E. Randløv* i Sædding ved Esbjerg nu har overtaget Ribe Amt og derved aflastet Ledgaard en Del, saa udfører Ledgaard fremdeles i sin knappe Fritid vederlagsløst et Arbejde, som under andre Forhold godt kunne udfylde et Kontor med lønnede Funktionærer. – – –

Aa, hvorfor nævne det, værger Ledgaard af. – De fleste har jo en eller anden Hobby, de dyrker i deres Fritid. Jeg har altsaa valgt de danske sydslesvigske Feriebørn. For jeg har ligesom en Gæld til Sydslesvig at betale af paa. Jeg har faaet to gode Piger dernede fra. – Jo, min Kone og saa vor Plejedatter. – –

Og her er vi sikkert naaet ind til den drivende Kraft bag Ledgaards store Arbejdsindsats, baade det lønnede Hverdagsarbejde i Eksportforeningen og det ulønnede Fritidsarbejde i en stor national Sags Tjeneste.

Fru Ledgaard er født i Sydslesvig i en kendt gammel sydslesvigsk Slægt. Fra 1923 var hun ansat i Grænseforeningens Tjeneste som Vandrelærerinde. Hun var den første Børnehavelærerinde i Harreslevmark ved Flensborg og i Slesvig fra 1928 –31.

Det er givet, at en saa aktiv Indsats i Grænsearbejdet præger

for Livet og nu er med til at præge Hjemmet i Villa »Slesvig« i Ringkøbing, saa adskillige af de unge Kontorfolk her faar Oplevelser, der følger dem Livet igennem.

Dette Ledgaards særlige Hobby maa med, om man skal forstaa lidt af hans Indstilling og af hans Arbejde til Gavn for de mange inden for Fællesskabet. En anden Side af Ledgaards Væsen og Virksomhed kan tegnes ved at nævne, at han gennem en længere Aarrække var Formand for Ringkøbing Valgmenighed. –

BONDE OG DIREKTØR

DIREKTØR CHR. O. CHRISTIANSEN, LUNDE

Det var i 1936. Direktør *Niels Moustgaard* var død efter 27 Aars Arbejde inden for V. E. Nu var Bestyrelsen samlet for at finde hans Efterfølger. Og det var let nok, for alle var enige om at foreslaa Gaardejer *Chr. O. Christiansen,* Lunde. Han havde nu gennem en Aarrække som Vurderingsmand gjort et godt Arbejde inden for V. E.

Saa er der een eller anden, der hitter paa, at det sikkert er bedst, om Direktøren er bosat i Esbjerg i Nærhed af Eksportmarkedet. Og da Chr. O. Christiansen bliver tilbudt Stillingen som Direktør for V. E., er det med en Henstilling om, at han afhænder sin Gaard i Lunde og flytter til Esbjerg.

Det Tilbud gav Christiansen mange Spekulationer.

Han var glad for Arbejdet inden for V. E. og holdt af at handle med Fedekvæg. Og det var Fremtiden økonomisk sikret. – Tilværelsen som Landmand var alt andet end tryg. Krisetidens urimelige haarde Tryk syntes vel paa Vej til at lette en Smule, men Fremtiden var uvis, naar man havde stor Byggegæld at afdrage. Om man her fik noget Vederlag for sit Arbejde, var langtfra sikkert. –

Jo, Direktørstillingen gav afgjort mest Tryghed økonomisk, derom var ingen Tvivl.

Men afhænde Gaarden. – Det var jo som at slippe noget af

sig selv! Nu havde han Jorden i god Drift. Heden var dyrket op. Den nye Gaard var bygget solid og praktisk, saaledes som han havde gaaet og planlagt den gennem mange Aar: En stor rød Gaard med aaben Favn ud mod Sognevejen. Og Haven var nyanlagt og groet godt til . –

Nej, det var alligevel sin egen Sag at slippe alt det og flytte ind til Byen for at faa en sikret økonomisk Fremtid. –

Christiansen laa en Nat og kunde ikke sove for Spekulationer. Ikke Søvn i Øjnene, hvor meget han saa vendte og drejede sig! – Saa stod han op og gik en Tur ud over sine Marker.

Det var en dunkel Augustnat. Det sidste Skær fra de lyse Nætter laa i en blank Stribe over Nordhimlen. Som en mørk, kantet Høj rejste sig den nye Gaard op i Dunkelheden med en Gaards mange Nattelyde: Dyrs Søvnprusten, Bindsler, der raslede, Hestehove, der huggede mod Cement – alle de Lyde, der hører til i en Gaard og gør Natten levende og tryg.

Ude paa Marken duftede det af Mynte og modnet Korn under Dugfald. Kornskokkenes lige Rækker lod sig skimte, naar man vidste, hvor de stod. Udlægsmarkens saftige Kløverfylde strøg Duggens Overflod op om hans Ben. Det var svalt og godt at mærke, for Dugvæden gav Grøde til Græsset. – Længere ude i Marken blev Luften syrligt duftende af groende Kaalroer. Her var Hede, da han købte Gaarden. Det var Slid at faa den brækket op og i Kultur – Mandsarbejde! Jo, – men det gir en egen Tilfredshed i Sindet at skabe Værdier ud af nytteløs Lyngmark. – Som de Kaalroer dog groede i den ny Jord, det mærkede man paa Duften.

Og som Christiansen i disse Nattimer vandrede omkring paa sine Marker, mindedes han baade det ene og det andet: Paa denne Mark svedes Græsset helt bort i Tørkesommeren 21. Men paa Marken der i Lavningen stod forleden Aar en Bygafgrøde saa svær og tæt, som sjældent set. Og her har staaet Høstakke i lange Rækker! Man mærkede næsten Duften, naar man mindedes Jaget med at stakke og køre ind! – Her er gaaet mange Skridt bag Ploven. – Christiansen huskede Pløjedage i sur, raa Novemberblæst, naar Mulden klæbede om Støvlerne og gjorde

Gangen træls. Byger piskede af Nordvest, isnede ind til Skindet og sved i Ansigtshuden.

Men han huskede ogsaa hen mod Aftenstid, naar den tidlige Skumring mørknede, hvordan Lyset fra Ruderne derhjemme var som en lys Forjættelse om Lunhed og Aftenhygge. – Mon noget bedre i Verden gives end Hvilen, Velværet, Samværet i en hjemlig Kreds efter en lang Arbejdsdag i Blæst og Slud. – –

Det dæmrede af Dag, inden Christiansen naaede hjem efter sin Nattevandring. Men da havde han valgt. Og Valget var nu let. Og da kom Søvnen med det samme. – –

Næste Dag skrev Christiansen til Bestyrelsen for V. E., at han takkede for det gode Tilbud. Men fastholdt man som Betingelse, at han bosatte sig i Esbjerg, da maatte han desværre sige Nej-Tak ...

Bestyrelsen fastholdt ikke sit Flyttekrav. Christiansen blev Direktør for V. E. Og ingen har fortrudt det.

Dette lille Træk tegner tydeligt en Mands Sindelag og Indstilling. – – – Ja, og den Vej, hans dygtige Hustru helst valgte.

Christiansen er nylig vendt hjem fra et længere Sygehusophold og nyder nu at sidde i sit smukke Hjem sammen med sin Hustru og gennem Vinduet se tværs over Haveplæne og Vej over til Gaarden, hvor nu Sønnen er Mand.

Og hvem har saa Overtaget til Hverdag: Bonden eller Direktøren?

Da smiler Christiansen sit godsindede Smil, der har givet ham saa mange Venner.

Naar Folk nu og da hilser mig: Goddag, Hr. Direktør, saa plejer jeg at svare: Goddag, ikke fra Direktøren, men fra Bonden. For jeg er stadig i Sind og Tankegang det, jeg altid har været: Bonde.

Men en Bonde skal jo ogsaa helst kunne handle lidt, det hører med til Faget.

Du har ogsaa handlet en Del, før Du kom med i Ledelsen af V. E.?

Aa, blot saadan til Husbehov. Alene en Gaards naturlige Omsætning kræver jo en Del Indkøb og Salg. Og naar man

forstaar at vurdere et Dyr og følger lidt med i Priser og Markeder, ja, saa gir man jo af og til et Bud.

Drevet Markedshandel? Nej, paa den Maade var jeg ikke Handelsmand. Naar jeg bød paa et Dyr, plejede jeg gærne at sige: I ka jo prøve selv at sende det til Vestjydsk Eksport, saa faar I, hvad Dyret er værd. Vil I selv sende det til Eksportforeningen, saa vil jeg ikke købe det.

Ja, alle de Dyr, jeg saadan slumpede til at købe, sendte jeg altid til V. E.

Ja saa, smiler Gæsten, saa forstaar jeg, hvorfor Lunde og Outrup er de Sogne Syd for Skjern Aa, hvor Foreningen har flest Medlemmer.

Naa ja, jeg har altid, ogsaa før jeg kom med i Ledelsen, virket for Tilgang til Foreningen. Jeg forstaar saa godt, at Folk gærne selv vil sælge deres Dyr og opleve den Spænding, Salget gir. Vi vestjydske Bønder er vist alle – mer eller mindre da – født med Handelslyst i Blodet. Men det har tit ærgret mig at se, naar Folk ved Handel med tilfældige Handelsmænd fik altfor lidt for deres Dyr. For ældre Bønder med Kassen nogenlunde i Orden betød det ikke saa meget, det var saadan set rimeligt, de betalte lidt for Fornøjelsen. Men det har tit gjort mig ondt at se unge blive klippet i en Handel, for de har haardt Brug for hver Øre, de kan faa ud af deres Bedrift. Se derfor har jeg altid agiteret for Tilgang til V. E. Ved Salg gennem den Forening faar man altid hjem, hvad de forskellige Dyr er værd.

Glad for Arbejdet inden for V. E. – ?

Ja, det har jeg ikke Grund til andet. Det, vi Direktører eller Salgsledere skal, er jo at sælge Dyrene til de rigtige Priser. Vi vurderer dem, saa godt vi kan, noterer Nr. og Kilopris. Saa er vort Arbejde gjort. Vor Salgsbog med Vejesedler gaar til Kontoret i Ringkøbing, saa kan de ta fat. Og her har vi i *P. Ledgaard* en Mand, der kan sine Ting. Det er rent ud forbavsende, hvad den Mand kan overkomme!

Nej, der kan umuligt ved Salget komme noget personligt ind. Ingen inden for vor Forening kan faa Fordele frem for andre.

Det er en Lykke baade for os Salgsledere og for Foreningen, at det er saadan. –

Og hvordan, tror Du saa, det nu vil udvikle sig for Salget af Fedekvæg? –

Det skal jeg nok vogte mig for at spaa om. Naar man til Gavns har prøvet Statshandel med al dens Vilkaarlighed og Urimelighed, saadan som vi maatte under Besættelsen og 5 Aar derefter, da lærer man at skønne paa, hvad Frihandel er! Derfor lyder det godt, naar der nu snakkes om Frihandel og Frihandelsomraade. Men hvor megen Realitet er der bag ved? Man fristes stærkt til at spørge, om de Politikere, der var saa emsige til at faa os lempet ind i »de 7«, virkelig selv tror paa det, de fortæller, eller det kun er Ønsketænkning?

Nej, der er vist ikke ret mange, som tør spaa om Udsigterne for Kvæg- og Kødsalg i de kommende Aar. – –

Og Gaarden? Hvornaar begyndte I der?

Vi flyttede ind Nytaar 1907. Det var en gammel forfalden Gaard, saa der var nok at rive i. Der var 17–18 Kreaturer ialt, nu er der mere end det tredobbelte. Der var 60 Td. Ld. til Gaarden, men 25–28 Td. Ld. var Hede. – Der er en egen Tilfredsstillelse ved at dyrke Hede op og skabe ny Plovjord. – –

Hvad har saa givet Dig den største Arbejdsglæde: Gaarden eller V. E.?

Jeg synes, begge Dele har fyldt min Tilværelse paa en god Maade og givet Arbejdsglæde. Jeg vilde nødigt ha undværet nogen af de to . . .

FØDT MED HANDELSLYST I BLODET

DIREKTØR CHR. LAMP, VARDE

Færdselen haster ud ad Vesterport i Varde: Hverdagens Lastvogne og Ferietidens brogede Bilskare, her er nok at se paa for den, som har Tid til at kikke ud gennem sit Vindue.

Men Direktør Chr. Lamp, som har sit Hjem her ved Vesterport, har andet at ta Vare paa end at kikke efter Færdsel og Bil-

mærker. – Havde det saa endda været en Flok Stude eller en Drift Lam, der dreves forbi, saa var det da værd at kikke efter! – Sandt at sige har Lamp meget andet, der burde passes i Stedet for at sidde her og fortælle om Lammehandel og Kvægsalg. –

... Jeg er altsaa født her i Varde. Min Far var Slagter. Det samme Haandværk lærte jeg i mine unge Dage.

Haft Lyst til Handel? – Ja, det er jeg vist født med –

Hvornaar jeg begyndte? – Det husker jeg saamænd ikke. Jeg var i hvert Fald fyldt 14 Aar, inden jeg købte de første Lam af Jes Østergaard i Hornelund. 13½ Kr. for et Lam var den Gang den almindelige Pris.

I 1899 købte jeg min første Ko. – Om jeg tjente paa den? – Det tænker jeg nok, jeg plejer ikke at handle for at tabe Penge!

Og saa i 1910–11 begyndte jeg at sælge »Varde Kalve« i Skive. Sallingboerne var altid dygtige til at fede Stude. Det er Fedekvæg, jeg har handlet mest med, ja og saa Lam.

Tørkeaaret 1921 var et skidt Aar. Ved Nytaarstide kostede Kreaturer 105 Øre, men i Efteraaret var de nede i 25–30 Øre! Det var ikke morsomt for de, der skulde sælge, men heller ikke for Handelsfolkene, det ku gi Lusinger, om ikke man passede paa.

Efter Genforeningen begyndte jeg at handle med Lam fra Sønderjylland. Ude i Marskegnene var der mange Bønder med stort Faarehold. Og jeg købte nu gennem flere Aar de fleste Lam paa Højeregnen.

Der var ude i Rudbøl en Mand, som havde godt 700 Lam, af dem købte jeg de 600 paa een Gang, og kort bagefter 100 mere. I 1925 købte jeg af den samme Mand 400 Lam a 60 Kr. Saa var det Politikerne gik hen og satte Kronen op i Pari – »Den ærlige Krone«! kaldte de det. Jo, det var en rar Omgang den! Lammene gik ned i 26–28 Kr. pr. Stk. Det er eneste Gang, jeg for Alvor har prøvet at tabe paa Lam.

... Noget af en Kunst at handle. – Ja, det ka man godt sige. Man skal kende Priser og Markeder og forstaa at vurdere et Dyr. Men man skal skam ogsaa forstaa at omgaaes Folk.

Naar man købte Kreaturer op paa Hold, saadan at de skulle

leveres om to, tre Maneder, da var det mindst lisaa vigtigt at taksere Manden som Studen!

Da jeg som ung Mand begyndte at handle i større Stil, sae gamle Lykke Sørensen til mig: Man skal altid stole paa Folk, det staar man sig ved. Den Handelsregel har jeg altid fulgt og har ikke tabt derved.

Naar man købte op ude paa Gaardene, maatte der jo tit snakkes godt og længe. Havde man Held til at faa Konen med i Handelen, gik det næsten altid lettere. Hun var jo interesseret i at faa Hornpenge eller Halepenge.

– – Markedshandelen var igen noget andet. Den, der var hurtigst i Omdømme og Vurdering, havde jo altid en Fordel her.

Min største Handel gennem mange Aar var med Fedekreaturer paa Tyskland, det er jo vort naturlige Marked. Og det Marked kan vi ikke godt undvære, om ellers vor Samfundsøkonomi skal holdes i Orden.

Vi, der handler med Fedekvæg, ser ikke med altfor stor Fortrøstning hen til Fremtiden med Evropa delt i to Handelsblokke. Vi har endnu ikke glemt Tiden lige forud for sidste Verdenskrig, da hverken England eller Tyskland gad købe hos os! – –

Den Gang Hitler kom til Magten i Tyskland, blev det stadig mere vanskeligt at handle dernede. Jeg købte den Gang op for Lundgaard, og da saa Vestjydsk Eksportforening søgte en Direktør, sae Lundgaard til mig: Den Stilling sku Du søge, for der er Muligheder. Det ka med Tiden blive til noget stort.

Og deri saa Lundgaard ikke forkert. Da jeg kom til V. E. i 1936 først som Vurderingsmand, siden som Direktør, solgte vi aarligt crk. 7,000 Dyr. Nu er vi oppe paa 45,000 Dyr. Det er da en Fremgang, der kan tale for sig selv! –

Godt tilfreds med Arbejdet inden for V. E. –? Ja, det har jeg ikke Grund til andet, og jeg tænker, det er gensidigt. Der er altid godt Samarbejde inden for den Forening. Ogsaa udadtil. Vi har saaledes udmærket Samarbejde med *Lundgaard*. Jo, han har været Eksportforeningen en god Mand. – –

Stadigvæk glad for at handle? – Ja, selvfølgeligt, for ellers

holdt jeg op. Naar man en Markedsdag paa Esbjerg Eksportmarked maa taksere og sælge og bagefter klassificere og sætte Prisen for flere hundrede Dyr, da er man nødt til at være vaagen og oplagt. Det fortsætter man ikke med, hvis det kniber med Lysten. –

For se Lyst og Anlæg til Handel, det er noget, man har i Blodet, det er man født med, og det plejer af vare ens Levetid ud ...

ET GODT OVERBLIK

DIREKTØR SVEND THIMSEN CHRISTIANSEN

Der er Eksportmarked paa Samlestalden i Ølgod. Lastbilerne vælter Kreaturerne ind i svære Maader, og Staldene fyldes.

Græsset ude paa Markerne er brændt bort af Tørken. Kornhøsten blev altfor lille. Nu har man sat sin Lid til Roerne, maatte blot de lykkes, da saa man med Fortrøstning Vinteren imøde. Men Tørken svider videre. Regnen har glemt at regne. Og nu sover Roerne Middagssøvn omtrent Døgnet rundt. Det sidste tegner værre end det første, saa nu maa der sælges ud af Besætningerne. Derfor tømmer Lastbilerne Last efter Last af Dyr ind i Samlestaldens Rum, paa samme Maade her som i Esbjerg og alle andre Samlepladser.

Kommissionærer, Salgsledere og Opkøbere er i Gang med Arbejdet. I Vestjydsk Eksportforenings lange Række af Kreaturer og Fedekalve er den unge Direktør *Thimsen* i Gang med at vurdere Dyrene. Hvidkitlet og garderhøj rager han op over alle Markedsgæster, een af Opkøberne rækker nær op mod ham i Højden. De to fylder godt paa en Markedsplads.

I en Klynge Markedsgæster paa Staldgangen tar en ældre, sindig Mand Piben ud af Munden, peger med Spidsen og mæler: No, der haar di da funden en Par Kaael, te der ka no o kik owen øwer æ Meelder!

Noget af det samme er første Indtryk, man faar af den unge Direktør Thimsen: En Mand, der alene ved sin Højde kan naa at danne sig et Overblik over Tingene – –

Det er en Dag efter et travlt Eksportmarked. Direktør Thimsen har medvirket ved Salget af henved 500 Dyr, saa han har rimelig Grund til at længes hjem til lidt Mad og Hvile, men endda er han villig til at svare paa nærgaaende og udspekulerede Spørgsmaal og gi Oplysninger til en nysgærrig Markedsgæst. – –

De er Vestjyde, Direktør Thimsen?

Ja, jeg er født i Rækker Mølle d. 26. Septbr. 1928. Min Far er Slagter, og jeg lærte samme Haandværk.

De lærte ogsaa at handle?

Lærte og lærte, det kom af sig selv. Man fulgte fra Dreng af med i Handelen, fordi det hørte med til det daglige Arbejde. –

Hvor tidligt? – Aa, som Dreng handlede jeg med Kaniner. Da jeg var 10 Aar, købte jeg Kalve. Og paa den Maade gled jeg helt selvfølgeligt ind i det daglige Arbejde derhjemme. Jeg arbejdede hjemme i Rækker Mølle, indtil jeg aftjente min Værnepligt. –

Ved Livgarden, kan jeg tænke –?

Ja, og da jeg var færdig der, kom jeg til Randers i 5 Aar hos Firmaet Johs. V. Pedersen.

Som Opkøber eller Sælger?

Begge Dele, mest dog som Opkøber. Siden kom jeg til Lundgaard som Opkøber. Og nu sidst var jeg omtrent et Aar i Hamborg i Lundgaards Tjeneste. Det meste af mit Arbejde her var at sælge de danske Kreaturer, vi fik ud.

De maa ha faaet et godt Kendskab til det tyske Marked?

Jo, en Del, og det er en Nødvendighed for Salget. Vil man handle og sælge bedst muligt, da maa man kende Markedet: vide, hvilke Krav, der stilles, hvilke Varer, man ønsker dernede, og hvordan man paa bedste og hurtigste Maade faar Varerne frem til Kunderne. –

Og De mener, Tyskland fremdeles er en god Aftager, som vi fortsat har gode Muligheder for at sælge til? –

Vesttyskland er jo vort naturlige Marked for vort Fedekvæg, et Marked, der ligger lige uden for vor Dør og kan aftage store Mængder. Vi er godt indarbejdet her og har store Muligheder. –

Politik! – Nej, vi snakker ikke Politik. Men uden at snakke

Spor Politik, har vi Lov til at sige, at dersom Politik inde fra eller ude fra spolerer for os vort tyske Marked for Fedekvæg, da bliver det en økonomisk Ulykke for det danske Samfund! Det er saa store Værdier, der her omsættes, saa det kan siges at være afgørende for dansk Landbrug, især da det jydske.

Var det med Sorg, De forlod Arbejdet i Hamborg?

Nej, hvorfor det? Jeg var optaget af mit Arbejde, det gav mig Kendskab til tyske Markedsforhold og mere Indsigt i Salget dernede. Jeg havde ikke noget imod at ha fortsat dernede en Aarrække. Men da jeg blev tilbudt Stillingen som Direktør i Vestjydsk Eksportforening, sae jeg med Glæde Ja til at vende tilbage til min Hjemegn, selv om jeg er klar over, at det ikke bliver let at ta Arbejdet op efter saa dygtige og erfarne Mænd som Christiansen og Lamp. Jeg maa jo prøve at gøre mit bedste.

Naar De som nu i Dag har medvirket ved Salget af flere Hundrede Dyr, kan De saa naa at danne Dem et Indtryk af de enkelte Dyr?

Det prøver jeg paa, saa godt jeg kan. Det er derfor, jeg gaar her. Vi Salgsledere danner os en Mening om hvert enkelt Dyr og vurderer bedst muligt dets Værdi efter Dagens Pris. Og jeg mener, at hvis jeg nu bagefter fik alle 4–500 Dyr i en Flok, saa kan jeg udpege de enkelte Dyr og nævne deres Kilopris og til hvem, de er solgt ...

– – Det er gennem faa Linjer en Særtegning af den nye Direktør i V. E. – En Mand, der ikke blot rager op paa det hjemlige Eksportmarked og kan vurdere Dyrenes Værdi uden at ha nødigt at staa op paa Tærne! Men ogsaa en Mand, der har Kendskab til det tyske Marked, hvor vort Fedekvæg sælges, ved, hvordan Forholdene ligger her, og kender, hvad vore Kunder ønsker.

Kort sagt: En Mand med et godt Overblik!

VED EN MILESTEN

En Milesten er en Skelsten. – Skel mellem det Vejstykke, man gik, og det, man stiler frem imod.

Og som Alfarvejen har sine Milepæle, har Livet og Tiden sine. De kan sættes – fremhæves eller overses – som man nu lyster, men forbi dem skal man og videre – stadig videre ruller Tidshjulet! – Et hastigt Blik tilbage og fremover her ved Milestenen og saa fremad igen! – –

Naar en Virksomhed eller Sammenslutning har virket gennem et halvt Aarhundrede, er det naturligt, at de, der staar i denne Virksomhed, føler Trang til et kort Udsyn over Tiden, der gik, og den, der stiles imod.

Saa staar vi da her ved 50 Aars Mærket for »Vestjydsk Eksportforening« og ser hen over Aarene, der gik.

Det er ikke en jævn og sundt stigende Udvikling, vi ser, saaledes som de første Aar tegnede. For ret snart stiger Krigens truende Slagskygge frem – mørke Aar med Uhygge og onde Trusler, med Tvang og Formynderskab fra Statsmagtens Side, ja, og med Selviskhed og Febervildelse ind i al Handel og Omsætning – fede Aar for Handelsmænd, men svære Tider for Fællesskab og Sammenhold.

Saa følger Efterkrigsaarenes Opløsningstid med de stærke Svingninger og Banksammenbrud, Tab og Utryghed i alle Forhold.

20erne gaar ind med de højeste Priser, men ogsaa med de højeste Krav paa Driftskapital. De store Summer, der tages ind ved Kreatursalg, suges bort af Skatter og det krigsdrevne Landbrugs Udbedringer – svinder bort som en Sommerbyge over tør Sandjord!

Et Par enkelte Aar lysner det lidt. Og Forhold og Arbejdsvilkaar synes paa Vej ind i roligt Leje. Men ny Rystelser og ny Vanskeligheder toner frem.

Gennem Aar staar Nedgangstiden og mørkner som en skummel Trussel forude og minder saa paa denne og saa paa hin Maade om sit Komme. – Da den synes at tøve, hjælper Re-

geringsmagten den selv paa Vej ved en kunstig Kronestigning!

Og saa endelig sætter Krisen ind saa voldsomt og bittert, som kun de færreste havde frygtet. En trist, ond Tid, der som et ømt Ar vil gnave Bondesind Slægtled frem i Tiden, fordi man, gennem en ensidigt Partipolitik og en haardhændet Tvangsaflevering af indtjent Valuta til Underkurs, følte sig uretfærdig behandlet fra Regeringsmagtens Side.

Mange Bondehjem gik under i denne onde Tid, og mange andre Hjem, der reddede sig igennem, naaede aldrig siden frem til gode og trygge Levevilkaar.

Igennem kom man dog, de fleste inden for Landbruget ramt økonomisk og mærket i Sindet. Igen syntes det at gaa opad. Truslen fra Nazismens Galehus i Syd agtede de færreste paa. – Hvorfor tro paa Krig og Ulykker, naar det økonomisk syntes at lysne forude!

Og saa: lammende brat slog Lynet ned i Danmarks Gaard. Trods Ikke-Angrebspagt faldt Tyskland over os og mejslede ind i Historien et glødende Mærketegn, der aldrig lader sig slette eller bortforklare: D. 9de April 1940!

Det blev Indgangen til de 5 onde Aar med Ydmygelser under tysk Brutalitet og Voldsherredømme, men ogsaa med Sammenhold mellem danske Landsmænd, Modstandskamp og Selvhævdelse.

Forskellen mellem Krisetiden i 30erne og Besættelsestiden 1940–45 kan særtegnes kort: Krisetiden satte Splid og Skel mellem Landsmænd. Besættelsestiden samlede alle Danske i Enighed.

Trods alt gik Livet sin Gang. Vor Handlefrihed var frataget os. Vor Handlefrihed blev til Aflevering. Hvad vi fik for vore Varer, maatte vi selv betale gennem Nationalbanken! Men Arbejdet, Produktionen holdtes i Gang. Mens Verden rundt om os sultede, fik det danske Folk rigeligt med Føde. At det skete, er en Bedrift af dansk Landbrug, som tilsyneladende blev overset eller endog mistydet.

En af Besættelsestidens bitre Frugter blev Statshandelen med Kvæg og Kød. Maaske var det en Nødvendighed under Besæt-

telsestidens Vilkaar, men ikke gennem de fem følgende Aar efter Befrielsen, da vi indtil 1950 fortsat maatte trækkes med denne Tvangsform for Handel. Og danske Bønder fik i disse Aar en Anskuelsesundervisning i Statshandelen med al dens Vilkaarlighed og Urimelighed, som nok skal huskes.

Et tydeligt Vidnesbyrd om dens Virkninger var, at Kvægpriserne steg stærkt straks fra 1. April 1950, da Kvæghandelen frigaves. Saa synes det at lysne for Kvægsalget. Efterspørgselen ude fra er stigende, og dermed ogsaa Priserne. De jydske Bønder sætter øget Fart i Kvæg- og Kalvefedning. Den Valutamængde, som her hjembringes, er stadig stigende.

Og saa melder sig Uvished og Utryghed igen.

Trods al Skønsnak om evropæisk Enhed og Forstaaelse spaltes nu Evropas Handel i to modstillede Blokke, og vi tvinges ensidigt ind i den Blok, hvor vi næsten intet Kvægsalg har. –

Og her staar vi saa nu ved 50 Aars Mærkepælen.

Nej, det er saavist ikke en jævn Udvikling og ensartet stigende Linje gennem rolige Arbejdsaar, der tegner sig for os, om vi skimter tilbage. Disse 50 Aar fra 1909 til 1959 er maaske det Tidsafsnit i Historiens Løb, hvor de største og mest skelsættende Hændelser er presset sammen i saa kort et Aaremaal.

Alle disse stærke Hændelser og Omvæltninger virker selvsagt ogsaa ind paa dansk Landbrug og danske Bønders Andels-Sammenslutninger, ikke mindst naar det gælder Kvæghandelen.

Ser vi os tilbage over disse 50 Aar, er der en Række Forhold, der springer i Øjnene: Maksimalpriser, Reguleringer, Hudordning, Tvangsaflevering, Statshandel, Eksportafgifter o. lg. Alt sammen Foranstaltninger, der virker til at nedskære Bondens Fortjeneste paa de solgte Dyr.

Og den, der kender lidt til Kvæghandelens Vilkaar i vort Land gennem Hundredaarene, undgaar ikke at smile et lille syrligt Smil: Stadigvæk det samme gennem de sidste 4–500 Aar – under forskellige Former og Paaskud, vist saa, men Slutmaalet eens: Statsmagten og de bedst organiserede Stænder i Landet tolder bravt, hvor Værdier – her Fedekvæget – omsættes!

Den Gang som nu: Andre Stænder og Erhverv tilkendes Fordelen. Bønderne betaler Gildet!

Og dette Forhold var uden al Tvivl blevet endnu mere grelt, om ikke Kvægopdrætterne og -Sælgerne havde haft deres Sammenslutninger: V. E. og de øvrige Eksportforeninger sammensluttet i »De samvirkende Kreatureksportforeninger«, sidst samlet i »Oxexport« til at tale deres Sag og varetage deres Salg.

For det vil være overfladisk kun at regne V. E.s Indsats efter dens Omsætning, og dens Livskraft efter dens Medlemstal.

Ganske vist er Foreningens rent økonomiske Indsats imponerende. Dette, at vestjydske Bønder i Løbet af disse 49 Aar gennem Fællessalg har omsat ialt 805,152 Kreaturer med en samlet Salgssum 431.824.021 Kr. Og at V. E.s Medlemstal er vokset til godt 8.000, gir et lille Indtryk af Fremgangen og Livskraften nu ved 50 Aars Dagen.

Naa, disse Kreaturer var vel nok bleven solgt alligevel uden Eksportforeningens Mellemkomst – selv om Salgssummen havde faaet en lidt anden Fordeling og næppe var naaet uden Skaar ud til alle Sælgerne!

Men Foreningens største Værdi ligger i Fællesskabet. Og dens største Indsats for hele det danske Samfund er Fællesskabets samlede og enige Optræden udadtil.

Hvad »Vestjydsk Eksportforening« i Samling med de andre Eksportforeninger under en dygtig Ledelse her har udrettet for at finde og bane ny Handelsveje og magtet at virke til Gavn for dansk Landbrugs og Erhvervslivs Afsætnings- og Tilførselsvilkaar i vanskelige Krigs- og Kriseaar, det ligger endnu tildels dulgt og er os for nær i Tid til endnu fuldt ud at vurderes.

En anden Side ved Eksportforeningen maa heller ikke overses: Den store og den lille Sælger faar her akkurat lige gode Vilkaar. Den ene Ko, der en enkelt Gang om Aaret kommer fra Husmanden, faar den samme omhyggelige Vurdering og sælges paa bedst mulige Vilkaar lige saa vel som de 10 fede Stude i samme Flok fra Storbondegaarden.

Som en Gaardmand sae til sin Nabo: »Ja, eet er i hvert Fald sikkert: I »Vestjydsk Eksportforening« der bliver ikke gjort

nogen Forskel paa den, der sælger lidt, og den, der sælger meget.«

Og gennemgaar man de udførlige og solidt førte Forhandlingsprotokoller for disse 50 Aar, da faar man samme Indtryk: Omhyggelig og samvittighedsfuld Virke til Medlemmernes Bedste.

Klagen fra Husmanden, der mener, at hans Ko burde ha kostet 10 eller 25 Kr. mere, faar samme Drøftelse i Forretningsudvalg og Styrelsesmøder som Sager, der drejede sig om Titusinder. – –

Det er Fællesskabet i Andelsform. –

Nu vi staar ved 50 Aars Milestenen og ser tilbage, vil vi ogsaa gærne prøve at skimte fremad, hvad Dunkelheden forude kan tænkes at gemme. Har vi Lov til at haabe paa lysere, tryggere Kaar med friere Samhandel Landene imellem? – Eller? –

Hvad Varsler og Tidsmærker skimtes mon for Naboskab og Samhandel Folkene imellem?

De allerfleste ryster paa Hovedet og indrømmer: Vi tør ikke ha nogen Mening om, hvorledes Handelsforholdene vil udvikle sig med Evropa delt i to modstillede Handelsblokke.

Men selv om de politiske Forhold her hjemme former sig saaledes, at vore Handelsveje for en kortere eller længere Tid maa lægges om, saa kan der være Grund til at minde om et Par Forhold, Geografien og Historien har fastlagt:

Ligesom de jydske Udfærdsveje stedse gik sønderud, saaledes har den danske Kvæghandels Veje fra Alders Tid fulgt de samme Spor.

Sønderud gik vort overflødige Kvæg, det er den naturlige Vej. Og sønderfra fik vi Varer, vi trængte til, og nye Moder i Klæder og Aandsliv. Saa havde begge Parter gjort en god Handel og mødtes som lige Partnere paa Markedspladser viden om.

Men ikke altid mødtes vi med vor sydlige Nabo for at handle. Langs Vejene sønderud ligger der ogsaa tæt med Valpladser fra ældre og nyere Tid. Her har vi med Vaaben i Haand værget for Rigets Port, naar de fremmede trængte paa for at røve Jord,

Folk og Hjemstavnsret. Det var Historien, som her blev prentet i Jord, Sagn og Folkesind.

Det skete vel for kortere eller længere Tid, at Markedspladserne glemtes for Valpladsernes blodige Lære. Men før eller siden: stedse fandt man tilbage til de Handelsveje, der fra Alders Tid havde Hævd, dels gennem selve Landets geografiske Opbygning og dels gennem Folkestammernes tusindaarige Samfærd.

Sker det, at Politik paa denne eller hin Side Grænsen vanskeliggør Samhandel og Samfærd ad de ældgamle Handelsveje, ja, da er det Hæmning og Tab paa dansk Side – men kanske dog mindst lige saa meget for Modparten.

For Tyskerne synes nu og da at glemme, at ad de jydske Sydveje gaar det tyske Folks nærmeste og eneste Vej til Norden.

Og vi paa vor Side gør vel i at holde os i Minde, at ad de jydske Veje sønderud randt ikke blot gennem umindelige Tider vor vigtigste Handelsfærd og mest skæbnetyngende Historie.

Men ogsaa i Fremtiden vil vor Samhandel og vor Historie rejse sine afgørende Mærketegn langs de samme Veje.

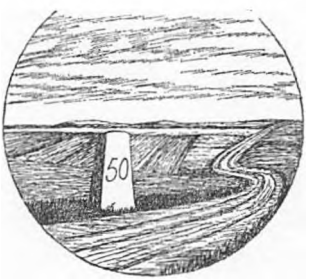

Tidligere udkom af Salomon J. Frifelt:

Lyng. Blade af Hedens Krønikebog. 1918.
Af Jordens Æt. Roman. 1921.
Mellem to Taarne. Roman. 1926. Ny Udgave. 1949.
Gennem de jydske Udmarker. 1929.
4. Oplag (10,000 Eksplr.). 1947.
Ad jydske Veje sønderud. 3. Opl. 1959 (5.500 Ekspl.)
Fra Vildornen til Baconsvinet. 1938.
Konsulen. 1938.
Et Stykke vestjydsk Bondehistorie. 1938.
Godtfolk og Skidtfolk. Noveller. 1939.
2. Oplag Vignetudgave. 1941. Ny Udgave. 1959.
Ajs kjor te Rajs. Kulturhistorie. 1939.
Hvor Vejene samles. Kulturhistorie. 1940.
Det skete en Søndag – Digte. 1944.
Natten og den døde Gaard. Roman. 1945.
Vestjylland og Varde Bank. Kulturhistorie. 1947.
Mands Mod. Noveller. 1948.
Dagen og det grønne Land. Roman. 1955.

Sammen med Red. Knud Ree og Dr. phil. Hans Jensen:
»Bogen om I. C. Christensen«. 1941.

Sammen med Hans Povlsen:
Jyllandsværket. 1956.

Sammen med T. Tobiassen, Kragelund:
Vi tapper af Tønden. (2. Oplag). 1935.
Teglstensbrokker i en Plovfure. (2. Oplag). 1936.
Vi svinger vor Høle. 1937.
Kjærgaard. J. M. Lauridsen. 1938.
Dem Vester fra. 1939.
Spyt i Næverne, Folkens 1940.
Os selv – og de fremmede. 1941.
Vi hilser paa Landsmænd. 1942.
Afsides Kroge – midt i Verden. 1943.
Mere end Mandsværk. 1944.
Østersogn og Vestersogn. 1945.
Sognets Veteraner. 1946.
Højt paa Straa i det gamle Sogn. 1947.
Nabo til Kræn Vester. 1948.
Jyder Vester fra. 1949.

A RASMUSSENS BOGTRYKKERI
RINGKJØBING